

DARBININKAS

Vol. LXXXI, Nr. 31 PERIODICALS 341 Highland Blvd. Kaina Rugpjūtis - August 16, 1996 Penktadienis-Friday Postage paid at Brooklyn, N.Y. Brooklyn, N.Y. 11207 \$1.00

- Lietuvos vyriausybė patvirtino kultūros vertybių išvežimo iš Lietuvos tvarką. Iš Lietuvos uždrausta išvežti kilnojamąsias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus, išrašytus į Kilnojamųjų kultūros vertybių registrą, taip pat vertybes, saugomas Lietuvos muziejuose ir bibliotekose. Negalima išvežti ir vertybių, kurių nebuvimas, ekspertų tarybos nuomone, nuskurdintų Lietuvos kultūros paveldą. Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų įvežimas į Lietuvą neribojamas. Už leidimą išvežti ar išsiųsti registre neįrašytas senienas imamas 20% arba 10% (pagal jų rūšį) mokeskis.

- Lietuvos muitinė šiemet jau surinko apie 1 mlrd. litų įvairių mokesčių, tuo tarpu pernai metinės muitinės pajamos siekė 1 mlrd. 600 mln. litų. Nebeegzistuoja kyšininkavimu liūdnai pagarsėjusi Lazdijų muitinė: Lazdijų padalinys ir Druskininkų muitinė perkelti į Alytaus teritorinę muitinę. O Kalvarijos ir Šeštukų postai priklausys Marijampolės muitinei. Nuo liepos 1 d., vykdant muitinės reorganizaciją, be Druskininkų, taip pat uždarytos Švenčionių, Rokiškio ir Biržų teritorinės muitinės. Viso muitinių dabar liko 10, po viena kiekvienai apskrčiai.

- 1926 m. birželio 12 d. Kaune pradėjo veikti pirmoji Lietuvos radijo stotis. Ta proga Kaune, Vaižganto g. 13, atidengta memorialinė lenta. Kauno radijo stotis pradėta statyti 1923 m. Žaliakalnyje. Statyba užtruko daugiau nei dvejus metus. Kauno radijo siųstuvas dirbo 1961 metų banga, jo galingumas buvo 3,5 kW. 1940 m. buvo pradėta statyti nauja radijo stotis Sitkūnuose, tebeveikianti iki šiol.

- Lenkijos banko "Kredyt Bank SA" valdybos pirmininkas Stanisław Pacuk pranešė apie ketinimą reorganizuoti banko atstovybę Vilniuje į skyrių. Tai būtų pirmasis užsienio banko skyrius Lietuvoje. 1990 m. įsteigtas "Kredyt Bank SA" yra privatus bankas, turi 44 skyrius Lenkijoje, bendradarbiauja beveik su 900 pasaulio bankų. Bankas daugiausia aptarnauja privataus kapitalo sektorį, ypač mažąsias ir vidutiniąsias įmones. Gegužę banko akcinis kapitalas siekė per 250 mln. litų, o turtas - beveik 2 mlrd. litų. Lietuvoje šiuo metu veikia keturios užsienio bankų atstovybės: Lenkijos "Bank Polska Kasa Opieki SA", "Kredyt Bank SA", Didžiosios Britanijos "The Royal Bank of Scotland Plc." bei Rusijos akcinio komercinio banko "Kontakt".

- Rugpjūčio mėn. Lietuvos akcinė bendrovė "Lietuvos energija" ateinančiam šildymo sezonui pirsks 200,000 tonų mazuto. Už jį su atskiromis firmomis energetikai atsiskaitys išimokėtinai per pusę metų. Vyriausybė suteikė mokėjimo garantijas už mazutą, kuris bus perkamas iš 4 užsienio firmų, 6 mėn. laikotarpiui su 9% metinėmis palūkanomis. Sutartinių palūkanų skirtumą mokės "Lietuvos energija".

LIETUVOS ENERGETIKA KRYŽKELĖJE Į EUROPA

Arimantas Dragūnevičius

Š. m. liepos 10-14 dienomis Telšiuose vyko penktoji Lietuvoje "I Laisvę" fondo lietuviškai kultūrai ugdyti studijų savaitė bendrine tema "Lietuvos keliai ir kryžkelės 1990-1996". Vieną iš pagrindinių pasikaitų tema "Lietuvos energetika: keliai į Europą ar iš jos" skaitė Kauno miesto tarybos narys, energetikos specialistas Arimantas Dragūnevičius. Paprašėme autorių atsiųsti tos paskaitos santrauką, kurią ir skelbiame. Redakcija

"I Laisvę" fondo steigėjai - ta mūsų išeivijos ir Lietuvos visuomenės dalis, kuri, gaivinama karo ir pokario rezistencijos dvasios, visados tikėjo Tėvynės prisikėlimu, ieškojo kelių į laisvę ir nepriklausomybę. Pastarosios savaitės pavadinimas "Lietuvos keliai ir kryžkelės 1990-1996" irgi išreiškia tam tikrą pozityvų rūpestį dabartine Lietuvos padėtimi. Juk po šešerių valstybingumo atstatymo metų vis dar nesurandame kelių, kurie išvestų mūsų šalį iš dvasinių ir materialinių klampynių. Fondo žmonės isitikinę, kad valstybės, tautos ir žmogaus laisvę priklauso nuo pačių piliečių, kad laisvę reikia ne tik iškovoti, bet ir išlaikyti.

Tarp daugelio žinomų Lietuvoje žmonių studijų savaitės klausytojų ir aktyvių dalyvių tarpe buvo Seimo nariai, bažnyčios hierarchai, tame tarpe Telšių vyskupas A. Vaičius, išeivijos atstovai. Įdomiai, gal kiek bauginančiai nuskambėjo filosofo Vytauto Radžvilo paskaita "Lietuva: jos politika ir alternatyvų laukas". Bankininkystės problemas nagrinėjo doc. B. Visokavičienė. Naujais faktais 1941 m. birželio sukilimą vertino istorikas dr. A. Anušauskas. Gražius pranešimus padarė P. Subačius, J. Tumelis (Vilnius), J. Kojelis (Kalifornija), J. Kairevičius (Kauņas), Seimo nariai I. Uždavins, R. Ozolas, A. Kubilius ir kiti. Labai aktyvūs buvo mūsų išeivijos JAV atstovai K. Ambrozaitis, A. Stepaitis, A. Raulinaitis, L. Kojelis.

Mano pranešimas buvo skirtas šiuolaikinėms Lietuvos energetikos problemoms, tame tarpe ekonominei šios itin svarbios valstybei ekonomikos šakos analizei, skolų ir mokėjimų priežastims pagrįsti bei galimiems išeities iš krizės keliams numatyti.

Kai kurias išsakytas mintis bandysiu trumpai išdėstyti.

Brežnevičios krizės energetikoje reikėtų ieškoti itin centralizuotai valdomoje sistemoje, savo šaknims siekiančioje liaudies ūkio tarybų laikus. Tada N. Chruščiovo atlydžio laikais, Lietuvos inžinierių J. Linkaičio, J. Nekrašo

ir kitų įtakota bei pagrįsta energetinio ūkio centralizacija ne šakiniu, o teritoriniu principu buvo pažangus ir reikšmingas įvykis ne tiek ekonominiu, kiek politiniu požiūriu.

Būtent tada Lietuvos specialistų iniciatyvos ir sumanumo dėka buvo atlikta labai efektinga žemės ūkio elektrifikacija, susikūrė energetikos sistema, atsirado galinga elektrinė tarp Vilniaus ir Kauno Elektrėnuose. Bet tada buvo pigus kuras.

Tačiau ilgainiui, jau po nepriklausomybės atkūrimo, kai kuro kainos pakilo kelis šimtus kartų ir pasiekė pasaulines, esančias energetiniai pajėgumai, jų valdymo struktūra ir centralizacija tapo stabdžiu ir tolesniu socializmo (sovietine prasme) giliniu. Lietuva, pavyzdžiui, neišsiugdė miestų komunalinės energetikos tradicijos, kuri nuo seno funkcionuoja Ukrainoje, Rusijoje ir kitur.

Lietuvoje bendra energetikos ūkio reforma, ypač miestų šilumos ūkio srityje, vyksta lėtai, neturint bendros aiškos koncepcijos. Savivaldybės nėra tiesiogiai įtrauktos į šio ūkio valdymo problemas, daugeliu atveju jų nuomonės nepaisoma.

Lietuvos energetikos analizė rodo anaiptol nelinksmą vaizdą, nes jo kontūrus palaiko užsienio kreditai ir kitos skolos energetinių išteklių tiekėjams. Vien valstybės skola viršija 270 milijonų litų.

Galime pasidžiaugti tik vienu visuotinio valstybės ekonomikos griovimo metais energetikams netik pavyko išlaikyti visą turtą, bet netgi jį pagausinti. Kita vertus, iškyla klausimas, kokią naudą be elektros ir šilumos tas milžiniškas turtas neša Lietuvai, kokio reikšmingo indėlio į valstybės ūkį ir jos finansų sistemą reikėtų tikėtis. Juk turime savo laikui moderniausių buvusioje Sovietijoje Mažeikių naftos perdirbimo gamyklą, kuri galėtų duoti valstybei milijardines pajamas, turime galingą atominę elektrinę, sąlyginai pigiai gaminančią elektros energiją, turime daug kitokio energetinio turto. Tik labai gaila, kad tas turtas didžiule našta gula ant valstybės ir visuomenės pečių, elinių energijos vartotojų.

Energetinės veiklos absurdiškumą galima pamatyti vien iš kelių akivaizdžių pavyzdžių.

Mažeikių naftos perdirbimo gamyklą, kurios techninę būklę dar 1993 metais labai gerai įvertino Venezuelos vyriausybė delegacija, sakydama "jog jie didžiutęsi, turėdami tokią įmonę", kuri gali aprūpinti naftos produktais visas tris Baltijos valstybes, dirba 20-30% pajėgumu.

Jeigu 1990 m. buvo perdirbta 11,7 mln. t naftos, tai 1993 ir 1994 - tik po 2 mln. tonų, o 1995 - 3,5 mln. tonų. Naftos terminalo, per kurį galėtume išvežti naftą ir vien kurio buvimas būtų jos pastovaus tiekimo kad ir iš Rusijos garantas, nėra ir dar ilgai nebus. Lietuvos šiluminės elektrinės, kurių pajėgumo užtektų žymiai didesniems miestams, beveik ar visai negamina elektros energijos, gamina tik šilumą, dėl ko pastaroji žymiai pabrangsta. Privilegiją gaminti elektros energiją atiduota Ignalinos atominei elektrinei (AE). Atseit, ji ten pigiausia - 1994 m. buvo 5,64 ct už 1 kilovatvalandę (kwh), kai kitur, pavyzdžiui, Elektrėnuose, Vilniuje, viršijo 12 ct. Bet kodėl nenorima skaičiuoti tikrąsias išlaidas - papildomas elektros energijos nuostolius elektros tinkluose dėl gamybos tolimame Lietuvos taške, dėl šilumos kainų padidėjimo Vilniuje ir Kaune, kai ten negaminama elektra, dėl Ignalinos AE darbo režimo poveikio kitų elektrinių elektros energijos kainoms? Ar tik dėl to, jog galima būtų įrodinėti, kad Baltarusijai (Gudijai) perduodama maždaug už Ignalinos AE savikainą (apie 6 ct.), kai vidutinė 1 kwh kaina Lietuvoje yra apie 10 ct. Juk tai praktiškai reiškia, kad dalį eksportuojamos energijos kainų dengia mūsų mokesčių mokėtojai, arba buvo perpumpuojami užsienio kreditai.

Visose Rytų ir Vidurio Europos šalyse, kuriančiose rinkos ekonomiką, šilumos ūkio reformos yra pabaigtos arba baigiamos vykdyti. Vienas svarbiausių šios reformos bruožų yra valdymo decentralizavimas. Lietuva, turėdama plačiausiai išvystytą centralizuoto šildymo sistemas, šioje srityje sudaro išimtį. Čia tebevyksta šilumos ūkio valdymo centralizavimo procesai, pasireiškiantys smulkių ir ekonomiškai nuostolingų katilinių prijungimu prie akcinės bendrovės "Lietuvos energija". Energetikos monopolio atstovai krizinės situacijos faktą centralizuoto šildymo sistemoje bando paneigti remdamiesi tariamai pakankamu ir patikimu šilumos tiekimu. Bet šis laikinai patikimas šilumos tiekimas pasiekiamas kasmet didėjančiomis išlaidomis, didžiulių perteklinių gamybinių pajėgumų išlaikymu bei, svarbiausia, augančiu užsienio kreditinių išteklių panaudojimu kuro pirkimui. Vien iš Pasaulio banko gauta 120 mln. dolerių. Šilumos ūkio valdymo decentralizavimas ir perdavimas savivaldybėms yra valstybinio masto problema. Todėl jos

Pranciškonų vienuolynas Kretingoje. V. Kapočiaus nuotr.

REGLAMENTUOS MIRTIES REGISTRAVIMO TVARKĄ

Lietuvos Respublikos žmogaus kritinių būklių ir mirties registravimo įstatymu, kurio projektui pritarta Vyriausybės posėdyje, užbaigiamas šiuos klausimus reglamentuojančių dokumentų paketas. 1994 metais priimtas Sveikatos sistemos įstatymas, o pacientams padarytos žalos atlyginimą bei žmogaus audinių ir organų transplantaciją reglamentuojančių įstatymų projektams Vyriausybė pritarė šį pavasarį. Naujojo įstatymo tikslas - reglamentuoti kritinių būklių ir mirties fakto nustatymo bei mirties registravimo pagrindus, sąlygas ir tvarką, taip pat sveikatos priežiūros darbuotojų bei kitų asmenų teises ir pareigas.

Žmogaus kritinių būklių ir mirties registravimo įstatymas, kaip pasakė Eltai jo projekto rengimo grupės narė Teisingumo ministerijos vyriausioji specialistė Jolita Mikalkevičiūtė, be kitų dalyku,

turės didelę reikšmę organų ir audinių transplantacijai. Pirmą kartą Lietuvoje įstatymu bus apibrėžta smegenų mirties sąvoka. Smegenų mirties faktas nustatomas tik stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, sukvietus konsiliumą ne mažiau kaip iš trijų gydytojų, tarp kurių būtinas neurologas arba neurochirurgas. Nustatant mirties faktą neturi teisės dalyvauti chirurgai, transplantologai ir kiti asmenys, dėl kurios nors priežasties suinteresuoti mirštančiojo organų bei audinių transplantacija ar bet kuriuo būdu su ja susiję.

Rengiant žmogaus kritinių būklių ir mirties registravimo įstatymo projektą buvo išstudijuoti Norvegijos, taip pat kitų užsienio šalių analogiški dokumentai, atitinkama teisinė bei medicininė literatūra.

ELTA

"Užeikite, užeikite, ir jums išvaliau namus".

"Come in, come in, I've cleaned the house for you, too".

"Cartoonews International" pieš.

sprendimas siejamas su pagrindiniu tikslu - išvesti šilumos ūkį iš krizinės situacijos, atitaisyti jo finansinį gyvybingumą, parengti prielaidas šilumos kainų augimui sustabdyti bei nurodyti kelius šilumos poreikiams ir gamybai sumažinti, nes tai turėtų būti vienas svarbiausių nacionalinės ekonomikos tikslų, mažinančių valstybės skolas ir energetikos kainų našta gyventojams bei kitiems vartotojams.

Šilumos tiekimo įmonių decentralizavimas reiškia Vyriausybės valdomų įmonių išvalstybinimą, vietinės valdžios galių stiprinimą. Savivaldybės turi tapti šilumos sistemų savininkais. Svarbiausia yra sudaryti sąlygas įmonėms dirbti kaip normaliems komerciniams padaliniais, nedidinant kainų. Privataus kapitalo valdymo principų diegimas leistų pritraukti

daugiau idėjų pertvarkymams, neatsisakant visuomenės kontrolės.

Kita vertus, pastangos decentralizuoti šilumos ūkį sukėlė audrą monopolistų stovykloje. Pavyzdžiui, AB "Lietuvos energija" šilumos tiekimo įmonių direktoriai 1995 m. balandžio 14 d. kreipėsi į Vyriausybę ir Prezidentą teigdami, kad ne dėl jų kaltės susikaupusias miestų apšvietimo šiluma problemas tam tikros politinės grupuotės, kai kurie specialistai, tame tarpe užsienio ekspertai, bando pavaižduoti, kaip esamų struktūrų krizę; neatsakingai, nepamatuosai pateikiamos klaidinančios išvados ir pasiūlymai... perduoti šį ūkį savivaldybių reguliavimo sferai. Toks žingsnis, anot direktorių, atvestų į turimo (nukelta į 2 psl.)

Būtingės naftos terminalo statybai paruošta vieta prie Baltijos jūros.

V. Kapočiaus nuotr.

Valentina Gustainytė prie tėvo namo Griškabūdyje 1996.07.14. V. Inčiūtės nuot.

Paminėtos Valentino Gustainio gimimo 100-osios metinės

Šakių rajone, Griškabūdžio miestelyje, paminėtos garsaus tarpukario žurnalisto, politiko ir visuomenės veikėjo Valentino Gustainio gimimo 100-osios metinės. Į Griškabūdį suvažiavo V. Gustainio vaikai, vaikaičiai, atvyko svečių iš Vilniaus, Kauno, Šakių, Marijampolės. Buvo padėta gėlių ant V. Gustainio kapo. Griškabūdžio Kristaus atsimainymo bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios, vėliau miestelio laisvalaikio kultūros centre įvyko konferencija, kurioje EL-

TOS generalinis direktorius Kęstutis Jankauskas, kultūros istorikas Albinas Vaičiūnas, "Lietuvos Aido" žurnalistas Linas Kontrimas, poetė Marytė Kontrimaitė, "Vakariinių naujienų" redaktoriaus pavaduotojas Antanas Andrijonas, profesorius Algis Geniušas, Seimo narys Mečislovas Treinys, profesorė Laima Gričiūtė papasakojo apie V. Gustainio veiklą tarpukario metais, o dukrė Valentina Gustainytė pasidalijo prisiminimais apie tėvą.

Lietuvos ambasados pranešimas

Lietuvos diplomatinė tarnyba JAV tęsia rinkėjų, dalyvaujančių būsimuose Lietuvos rinkimuose, registraciją. Lietuvos piliečiai, kurie laikinai ar nuolat gyvena JAV, pagal savo patogumą gali užsiregistruoti vienoje iš Lietuvos atstovybių: Lietuvos ambasadoje Washingtone, Generaliniame Konsulate New Yorke, Garbės Generaliniuose Konsulatuose Los Angeles ir Chicagoje.

Lietuvos piliečiai kviečiami registruotis būsimiems rinkimams ir pranešti apie save šiuos duomenis: **pavardė, vardas; gimimo data; gyvenamosios vietos adresas JAV; Lietuvos piliečio paso numeris; asmens kodas, įrašytas pase.** Duomenis apie save Lietuvos piliečiai gali pranešti asmeniškai, atvykdami į Lietuvos ambasadą ar Konsulatą, arba atsiųsti paštu (faksu). Registruojantis paštu, galima atsiųsti ir Lietuvos piliečio atitinkamų puslapių fotokopijas.

Dokumentus prašome pateikti iki š. m. rugpjūčio 30 dienos.

Registruojantis rinkimams duomenis apie save pranešti ar informaciją gauti galima šiais adresais:

Embassy of Lithuania, 2622 16th Str., NW, Washington, DC 20009;

Lietuvos Respublikos Ambasada

Žalą Lietuvai skaičiuoja vyriausybė komisija

Jau penktą kartą aptarti nuveiktus darbus ir koordinuoti tolesnius veiksmus Ekonomikos ministerijoje susirinko Vyriausybė komisija, nagrinėjanti žalą, padarytą Lietuvos Respublikai 1940-1991 metais buvusios TSRS ir 1991-1993 metais - Rusijos Federacijos kariuomenės. Prieš pusę metų pradėjusią dirbti komisijai paskirtas vadovauti ekonomikos ministras Antanas Zenonas Kaminskas. Joje - daugelio ministerijų ir žinybų specialistai.

Komisijos narys - Ekonomikos ir privatizavimo instituto direktorius Juozas Bivainis žurnalistas sakė, kad jau baigiama įvertinti buvusios TSRS ir Rusijos Federacijos kariuomenės pada-

ryta žalą Lietuvos gamtai, žala dėl žmonių išvežimo ir naikintumų, architektūros paminklų sugriovimo bei muziejinių vertybių išvežimo. Zenonas Kaminskas sakė nenorįs minėti konkrečių skaičių, kol jie nėra galutinai patikslinti. Pagrindinis komisijos tikslas, pabrėžė jis, - nustatyti bendrą TSRS ir Rusijos kariuomenės Lietuvai padarytos žalos dydį. Reikalaujant žalos atlyginimo, matyt, tik dalis nustatytos sumos galės būti abiejų šalių derybų objektu. Lietuvos reikalavimai turi būti gerai dokumentiškai, juridškai pagrįsti. A. Z. Kaminsko nuomone, komisija visiškai baigs darbą iki šių metų pabaigos.

ELTA

Žurnalistas, savanoris, Sibiro kankinys

Sūdovos krašto sūnus Valentinas Gustainis gimė 1896 m. liepos 15 d. Vinkšnupių kaime Griškabūdžio valsčiuje. Vaikystės metai prabėgo gimtojoje tėvų sodyboje. Šeimoje augo dar septyni vaikai. Valentinas buvo pats vyriausias. Į pradžios mokyklą įstojo po spaudos draudimo panaikinimo, bet mokykloje tuo metu buvo vartojama tik rusų kalba. Baigęs pradinę mokyklą mokėsi privačiai pas gimnazistą Joną Sutkų ir 1912 metais įstojo į privačią progimnaziją Kaune. Ją baigęs buvo priimtas į valstybinę gimnaziją, kurioje sėkmingai mokėsi iki Pirmojo pasaulinio karo. Prasidėjus karui mokslą turėjo nutraukti, grįžo į tėviškę ir dirbo žemės ūkio darbus. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę V. Gustainis stėjo savanoriu į Lietuvos gynėjų gretas. Tarnavo pirmajame artilerijos pulke, kur teko dirbti pulko štabo raštinėje.

Dar nesibaigus Pirmajam pasauliniam karui prenumeravo laikraštį vokiečių kalba ir lietuvišką "Lietuvos aidą". Šiame laikraštyje 1918 m. buvo atspausdinti pirmieji Valentino kūrinių. Tuo metu jis pasirašinėdavo slapyvardžiais. Savo korespondencijas pradėjo siuntinėti ir į "Kariškių žodį". Vėliau buvo pašauktas atlikti tikrąją karo tarnybą, kur betarnaudamas 1921 m. išlaikė eksternu egzaminus iš viso gimnazijos kurso ir gavo brandos atestatą. Tais metais

metais išvyko mokytis į užsienį, kur Heidelberge studijavo filosofiją. Ten klausė garsaus filosofo Karlo Jasperso paskaitų. Po dvejų studijų metų mokslą tęsė Paryžiaus Sorbonos universitete. Tačiau neturėdamas lėšų užsimokėti už mokslą turėjo grįžti į Lietuvą. Kauno savivaldybėje gavo referento darbą, tapo "Savi-valdybės" žurnalo redaktoriumi.

Jis buvo vienas iš jaunimo organizacijos "Neo-Lituania" iniciatorių ir steigėjų. Šioje korporacijoje reiškėsi labai aktyviai, buvo jos vadovu. 1928 metų pavasarį jam pasiūlo redaguoti valstybės laikraštį "Lietuvos aidą". Šio darbo ėmėsi labai noriai. Juo labiau kad ir atlyginimas buvo pasiūlytas 2000 litų. Suprąsdamas nelengvą Lietuvos ekonominę padėtį, pats savanoriškai susimažino savo algą iki 1500 litų. Tose pareigose buvo beveik penketą metų. Jo artimiausi pagalbininkai buvo Matas Šalčius, Matas Bagdonas ir Augustinas Gričius. Tuo metu jam teko bendrauti su pačiais įžymiausiais valstybės bei kultūros veikėjais, menininkais, rašytojais ir muzikais.

Dėl nežinomų priežasčių turėjo palikti vyriausiojo redaktoriaus postą, bet netrukus jam pasiūlomos "diplomatinio korespondento" pareigos Varšuvoje. Tuo metu Lietuva su Lenkija diplomatinį ryšių neturėjo. Grįžęs iš Varšuvos parašo ir 1937 metais išleidžia knygą "Lenkai ir

Lenkija".

Tais metais buvo paskirtas Lietuvos telegramų agentūros diplomatinio korespondentu Vakarų Europai, 1937 metų rudenį drauge su profesorium Ignu Jonynu dalyvavo Briuselyje I tarptautiniame taikos šalininkų kongrese. Po metų dalyvavo tokiam pat kongrese Anglijos sostinėje Londone. Tuo metu jis priklausė Lietuvos draugijai Tautų sąjungai remti. Tais metais parašė ir išleido antrąją savo knygą "Prancūzija".

Grįžęs į Lietuvą nuo 1939 metų vidurio dirbo ELTOS direktoriumi. Tai buvo sunkus laikotarpis, prasidėjo Antrasis pasaulinis karas. Lietuvą okupavus so-

vietinei kariuomenei V. Gustainis iš ELTOS direktoriaus pareigų buvo atleistas. Išvyko į savo ūkį Žemojoje Panemunėje, kur gyveno iki didžiųjų trėmimų pradžios. Birželio 14 d. kartu su visa šeima buvo ištremtas į Altajaus kraštą, o baigiantis karui suimtas ir kalinamas Barnaulo kalėjime, vėliau Karagandos lageryuose. 1954 m. lapkričio mėnesį paleistas iš lagerio buvo ištremtas į Sibirą. Nuvyko pas šeimą, o 1956 m. liepos 24 d. grįžo į Lietuvą.

Gyvendamas Griškabūdyje rašė atsiminimus, išvertė keletą knygų iš prancūzų kalbos. Mirė Valentinas Gustainis 1971 metų lapkričio 11 d. Griškabūdyje.

Albinas Vaičiūnas

GALCHUS & GORDON, advokatai, patarnauja sekančiuose teisiniuose reikaluose: nelaimingi atsitikimai, nekilnojamas turtas, imigracija, DWI and all criminal. Virš 20 metų patirtis. Parūpinamas lietuvių k. vertėjas. Konsultacija nemokamai. Galchus & Gordon, 39-07 Bell Blvd., Bayside, NY 11361. Tel.: 718 229-2629.

JONAS V. STRIMAITIS, advokatas, patarnauja teisiniuose reikaluose. Advokatas kalba ir lietuviškai. 134 West St., Simsbury, CT 06070. Tel. 203 651-0261.

SHALINS FUNERAL HOME, Inc., 84-02 Jamaica Ave. (prie Forest P'way St.), Woodhaven, N.Y. 11421. Suteikia garbingas laido-tuves. Koplyčios parūpinamos visose miesto dalyse. Tel. 296-2244.

BUYUS FUNERAL HOME. Mario Teixeira, Jr. laidotuvų direktorius, Newark office: 426 Lafayette St. (Cor. Wilson Ave.). Tel. 344-5172. Paruošiamos garbingos laido-tuvės. Modernios koplyčios, oras šaldomas. Daug vietos automobiliams pastatyti.

JUOZO ANDRIUŠIO Real Estate, namų pardavimas, visų rūšių apdraudimai, Income Tax pildymas. Įstaiga veikia naujoje vietoje - OHLETT-RUGGIERE, Inc., 89-11 Jamaica Ave., Woodhaven, NY. Tel. 847-2323 (namų tel. 847-4477). Įstaigų kreipiantis paminėti, kad esate ar norite būti J. Andriušio klientais.

VYTAUTAS BELECKAS IR SŪNUS JONAS, sav. Winter Garden Tavern, 1883 Madison St., Ridgewood, NY 11227. Tel. 821-6440. Salė vestuvėms ir kt. pramogoms. Be to, duodami polaidotuviniai pietūs. Pirmos rūšies lietuviškas maistas prieinama kaina.

SIDABRINIO VARPO KEPYKLA - Silver Bell Baking Co. Lietuviška ir europietiška duona ir pyragai, šventėms, vestuvėms bei pokyliams tortai. Dalia Radžiūnas, sav. - 43-04 Junction Blvd., Corona, Queens, NY 11368. Tel. 779-5156.

LAISVĖS ŽIBURIO radijas girdimas sekmadieniais 9 val. ryto iš KDM stoties 1380 AM. Romas Kezys, 217-25 54th Ave., Bayside, NY 11364. Tel. 718 229-9134 arba 718 428-4552. Fax 718 423-3979.

Lietuvos Krikščionišką DEMOKRATIJĄ ir jos spaudą paremkime dabar: pinigais, Unitrust, testamentais.

-Tax Exempt #36-2927289-

per:
Pope Leo XIII Literary Fund, Inc.
9050 Troy Avenue
Evergreen Park, IL, 60642

Fax/Tel. 708-636-9562 Klauskite informacijų

LIETUVIŠKO STILIAUS PAMINKLAI SUKURIAMI IR NEMOKAMAI PRISTATOMI Į VISAS KAPINES NEW YORK, NEW JERSEY IR CONNECTICUT VALSTIJOSE. ĮSTAIGA PRIE ŠV. JONO KAPINIŲ.

Fasolino MEMORIALS

66 - 86 80 ST. MIDDLE VILLAGE, QUEENS N.Y. 11379

PHONES (718) 326 - 1282 ; 326-3150

- TAI MŪSU VIENINTĖ VIETA -
- GAUSI PARODŲ SALĖ -

+

KVEČAS JONAS

1933 + 1976

VYTIS KELIONIŲ IR TURIZMO AGENTŪRA

✂ **LĖKTUVAI**

✂ **LAIVAI (CRUISES)**

✂ **TRAUKINIAI (AMTRAK)**

✂ **AUTOBUSAI**

✂ **NUOMOJAMOS MAŠINOS**

✂ **VIEŠBUČIAI**

✂ **IDOMIŲ VIETŲ LANKYMAS**

GRUPINĖS KELIONĖS Į LIETUVĄ

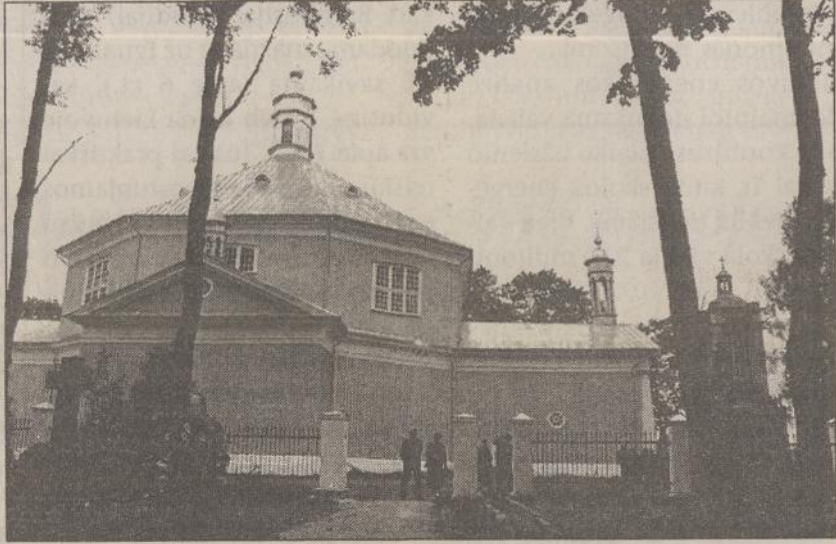
MOKĖTI GALIMA VISOMIS KREDITO KORTĖLĖMIS JOKIO EKSTRA MOKESČIO UŽ PATARNAVIMĄ PILNAI APDRAUSTA IR AKREDITUOTA AGENTŪRA

VYTIS INTERNATIONAL TRAVEL SERVICE

40-24 235 Street, DOUGLSTON, N. Y. 11363

TEL.: 718 423 - 6161, 1 - 800 - 77 - VYTIS

FAX 718 423 - 3979

Griškabūdžio bažnyčia pastatyta 1796 metais. V. Inčiūtės nuotr.

Socialdemokratų "šešėlinis" premjeras pristatė savo komandą

"Šešėlinė" socialdemokratų vyriausybė, patvirtinta vykusia-me šios partijos tarybos posėdyje, sudaryta iš 15 planuojamų ministrų. Šis prieš dvejus metus pradėtas formuoti kabinetas Socialdemokratų frakcijai padėjo rengti įstatymų projektus. Spaudos konferencijoje "šešėlinės" vyriausybės premjeras, Seimo narys Rimantas Dagys, pristatęs jos ministrus, sakė, kad tai "gana jauna komanda, todėl galbūt ne visos pavardės plačiai žinomos visuomenei". R. Dagio nuomone, vyriausybės kabinetas yra politinė institucija, priimanti vieno-kius ar kitokius sprendimus, todėl visi jo vadovaujamos "šešėlinės" vyriausybės nariai

priklauso socialdemokratų parti-jai, nes "specialistų vyriausybė ar nepartiniai vyriausybės nariai jam būtų nesuprantamas reišk-inys".

Socialdemokratų partijos pir-mininko pavaduotojas, "šešėli-nis" premjeras Rimantas Dagys yra 39 metų Seimo narys, Sveika-tos, socialinių reikalų ir darbo komiteto - darbo pakomitečio pirmininkas, baigęs Vilniaus uni-versitetą, chemikas pagal specia-lybę, gamtos mokslų daktaras. Pristatydamas žurnalistas R. Dagys sakė, kad ilgai yra dirbęs visuomeninėse pareigose prof-sajunginį darbą. R. Dagio šeimo-je auga trys sūnūs. Jauniausia-jam - 3,5 metų. ELTA

LIETUVOS ENERGETIKA KRYŽKELĖJE Į EUROPA

(atkelta iš 1 psl.)

gamybinio potencialo sugriovimą ir dar didesnių problemų atsiradimą. Jie pasiūlė pakeisti valstybės šilumos tarifą, kainų, mokesčių, vartotojų subsidijavi-mo, šios šakos kreditavimo ir finansavimo politiką. O kaip iš-eitį nurodė: "Inicijuoti energeti-kos, tame tarpe šilumos ūkio, privatizavimo programą, pirmo-je eilėje vykdant naujų akcijų išleidimą, taip pat parduo-dant valstybei priklausančias akcijas". Bet tuo direktoriai padarė gru-bią politinę klaidą, faktiškai pa-sipriešindami mūsų Vyriausybės pareikštai nuostatai eiti į Euro-pos Sąjungą, kurios asociotu nariu jau esame.

Štai kur išplaukia demokrati-

jos principų paneigimo, žinybos iškėlimo pieš visuomenę esmė. Kol kas galutinis sprendimas Vyriausybės nepriimtas, reikės ir Seimo pritarimo. Valdžiai nepa-togu prieš Europą, o opozicija bijo patekti į spąstus ir nori išvengti atsakomybės, kuri užgriūva plečiantis valstybingu-mui ir gilėjant demokratizavimo procesui. Toks neveiklumas gas-dina.

Tačiau turime ieškoti išeities iš (nukelta į 4 psl.)

Skaitykite DARBININKA ir pasiūlykite jį savo draugams

DARBININKASThe Lithuanian Weekly
Published by Franciscan Fathers341 HIGHLAND BLVD.
BROOKLYN, NY 11207Editorial Office 718-827-1352
Business Office 718-827-1351
FAX 718-827-2964Publication No. USPS 148-360
ISSN 0011-6637Periodicals postage paid at Brooklyn, NY, Post Office
Subscription per year \$30.00. Single copy \$1.00.
Published Weekly except 2nd and 3rd week in JulyPOSTMASTER: Send Address Change to:
DARBININKAS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207
— Redaguoja REDAKCINĖ KOMISIJA —

Šeima - mūsų tautos pilis

Pilimis kitados gintasi nuo priešių. Buvo galima pilį apsupti, bet nebuvo lengva paimti. Tai aišku žvelgiant į senas, dar išlikusias pilis kalnų kauburiuose, upių skardžiuose, ežerų salose. Pilys, pastatytos sunkiai prieinamose vietose, teikė apsaugą ne tik tai jų gynėjams, bet ir apylinkių gyventojams, kurie subėgdavo į pilis. Čia jie galėjo jaustis žymiai ramiau.

Iš tų senų laikų yra išlikęs ir posakis apie namų ramybę, gretinamą su pilimi. Buvo sakoma, kad šeimos namai yra žmogaus pilis, kur jis gali rasti atsilį, niekieno netrukdomas. Anglai dar ir dabar anuos senus laikus prisimena savo žinomų priežodžių: mano namai yra mano pilis. Namuose it pilyje užsidaro, ypač sekmadieniais, kad turėtų kiek ramybės nuo visuomeninio gyvenimo.

Žmonėms yra lemta bendruomenėje gyventi ir veikti, tačiau nėra gera žmonių masėje visiškai paskęsti. Gi mūsų laikų žmonės, ypač didmiesčių, atrodo, tartum daugiau gyventų viešojo gatvėje, aikštėje, įmonėje ar kelionėje, o ne šeimoje. Šeimos namai daug kam belieka tikrai naktinė pastogė. Toks sruvus judėjimas ypač veikia jaunuosius, kuriuos greitai pagauna, lengvai juos įveikia ir per toli nuo namų nueša.

Kai kurios valstybės, ypač komunistinės, dar sąmoningai skatina ir remia tą kolektyvinį žmogaus gyvenimą. Tada bendruomenė, kuri turėtų būti žmonėms palaima, pasidaro it kokių priešų, puolanti ir ardančių šeimos židinius. Šeimoms tenka apsitverti it pilies sienomis, kad galėtų nuo to pavojaus atsigtinti.

Lietuvių šeimoms svetur toji kova dar pasunkėja dėl to, kad aplinka nelietuviška. Svetima dvasia skverbiasi į namus ne per langus ir duris, kaip priešai darydavo su pilimis, bet per jaunimą, kurį pagauna svetimais papročiais ir nusiteikimais. Jie atnešami į namus kaip savi. Lietuviškumas pradeda blėsti. Šeimos kalba darosi mišri, o ilgainiui visai pakinta į nelietuvių kalbą. Tokia šeima pamažu savajai tautai miršta.

Katalikų Bažnyčia, statydama mums prieš akis Šv. Šeimos pavyzdį, nori atkreipti dėmesį, kad kiekvienos šeimos tvirčiausiu pagrindu yra jos vienybė su Dievu. Čia ji randa savo ramybę, savo palaimą ir savo apsaugą nuo pavojaus, it kokioje Dievo pilyje.

Rūpinkimės dar ir tuo, kad mūsų lietuviškos šeimos, supamos joms svetimos aplinkos, išliktų mūsų tautos tvirtomis pilimis. Mūsų laikams tai ypač reikalinga, nes dideliuose savo rūpesčiuose dažnai išleidžiami iš akių šeima, kuria prasideda ir kuria remiasi visas mūsų gyvenimas. Net ir politinės problemos yra suleidusios savo šaknis į šeimą: "Taika šeimose sudaro garantiją pasaulio taikai".

Žmonija auga šeimomis, kaip organizmas ląstelėmis. Šeimoje naujas žmogus atsiranda, joje kūnu ir dvasia subręsta ir subrędęs nuo jos atsiskiria, kad sudarytų naują šeimą. Šis vyksmas yra cikliškas, nes šeimos židiny yra ne vien išeities, bet ir sugrįžties vieta.

Namų židiny yra žmonėms nuskirta ir pati saugiausia gyvenimo atrama. Kas namus praranda, praranda ir savo dvasios pusiausvyrą. Kas ir išsprūsta iš namų, numesdamas jiems lietuviškos patarlės pirmuosius žodžius "namai pragarai", tai po kurio laiko vėl pargrįžta, išstardamas ir likusius žodžius "be namų negerai".

Užrašai iš pasmerktyjų namų

SAULIUS STOMA

4

Pirmiausia kameros gyvenime tokie įvykiai nėra labai dažni, todėl sukelia didelį pagyvėjimą. Be to, naujas žmogus visada daugiau ar mažiau pakeičia nusistovėjusią atmosferą. Kelių kvadratinų metrų plote susikimšusių šešių, septynių ar aštuonių žmonių psichika per keletą dienų prisitaiko, prisiderina vienas prie kito, o kiekvienas pasikeitimas reikalauja naujo apsitrynimio. Ekstremaliomis sąlygomis tokie apsitrynimai kartais būna labai komplikuoti.

Be to, naujokas gali smarkiai pakeisti nusistovėjusią hierarchiją, lyderiavimą. Arba, būdamas išsiderinusios psichikos, labai apsunkinti kitų gyvenimą.

Todėl naujoko "apčiupinėjimas" yra svarbus ir reikalingas dalykas. Ir reikia pripažinti, vykdomas jis būna labai subtiliai.

Tardymo izoliatoriuje neįprasta labai smalsauti apie vienas kito bylą. Tai būtų blogo tono ženklas, o įkyresnis klausinėjimas galėtų net sukelti įtarimą, kad esi "ožys". Kiekvienas apie savo reikalus pasipasakoja tiek, kiek pats mano esant reikalinga. Žinoma, pateikto kaltinimo straipsnius ir jo dalis pasisako visi, ir pagal tai klostosi pirminė klasifikacija. Tačiau tai tik nedidelė apčiupinėjimo dalis. Prityrę kaliniai turi tiesiog stebėtiną sugebėjimą per gana trumpą laiką ir be primygtinio klausinėjimo, tiesiog draugiškai besišnekučiuodami įvertinti naują ir skirti jam atitinkamą hierarchijos nišą.

Jei naujokas yra iš kriminalinio pasaulio, ieškoma bendrų pažįstamų, aiškinamasi kokią vietą šiame pasaulyje jis užėmė laisvėje. Sunkiau su "finansininkais" ar šiaip atsitiktinai pakliuvusiais. Ir čia tikrai nemažai lemia žmogiškosios savybės. Valingumas, mokejimas pakelti likimo smūgius, nepasimesti sudėtingose situacijose, paprasčiausiai sakant - charakterio tvirtumas čia yra labai vertinamas. O charakteriams atsiskleisti kalėjime tikrai yra visos sąlygos. Žmogus čia po kelių dienų būna kaip nuluptas.

Ko gero, žmogų tardymo izoliatoriuje gali pažinti ne ką blogiau nei kare - sąlygos čia tikrai pakankamai ekstremalios. Galime tęsti

Ar V. Adamkus bus lietuviškas Ross Perot?

Sunku neįsiterpti į Pijaus Jau-nučio Nasyčio "prateistą diskusiją" ("Pokalbiai ir veiksmai rinkimams artėjant", "Dirva", 1996 m. birželio 11, Nr. 23) dėl Tautos Fondo suvažiavime Antano Dundzilos pareikštų minčių. Ir šiuo atveju krenta akysna neįskentimas kalbėti apie Lietuvos prezidentinius rinkimus, kai dievažijamasi, jog svarbu susikaupti Seimo rinkimams.

Gerokai nustebino P. J. Nasyčio pateiktos kvalifikacijos Lietuvos prezidento postui, drauge, be jokių abejonių, pasisakant už Valdo Adamkaus kandidatūrą, remiantis dviem jo savybėmis. Pirmą - "Valdo Adamkaus populiarumas ir čia, ir ypač Lietuvoje". Antrą - kaip "prelegentas Chicago renginiuose, garantuotai pritraukiantis gausią publiką". Galima būtų nutylėti nekomentavus tokių keistų kvalifikacijų, jeigu Nasvytis ten pat neprisidėtų prie LDDP šalininkų propagandos ryškios linijos - sutapatinti LDDP valdymo metus su tautą nepriklausomybės išvedusių vadovų metais: "...žmonių nusivylimas valdančiaisiais: ir esamaisiais, ir prieš tai buvusiais". Ir vėl: "Pažiūrėjus į galimus kandidatus į Lietuvos prezidentus, matome tuos pačius, kurių valdymo metais Lietuva nuriedėjo į labiausiai nuskurdusių šalių Europoje būrį". Tuo aiškiai sutapatinamas Vytautas Landsbergis su Algirdu Brazausku. Na jau, na jau! Jau neminint to, kad Brazauskas (kaip ir Adamkus) nesėdėjo užsibarikadavęs su būriu mirtininkų didvyrių Seimo rūmuose, laukdami Raudonųjų tankų puolimo, esama tarp jų geroko skir-tumo ir Lietuvos "skurdinime".

Anot Floridos TS(LK) KVIESLIO, "profesoriaus Vytauto Landsber-gio vadovaujamas Sąjūdis... išsi-vertė be jokių užsienio paskolų". Š. m. birželio 28 d. "Darbininke" skaitome "Gimtojo Krašto" straipsnį, pavadintą "Kiekvienas iš mūsų užsieniui skolingas 222 JAV dolerius". Be to, kaip dabar jau visi turėjome suprasti, V. Landsbergis buvo tik Sąjūdžio vyriausybės traukinio konduk-torius, kai mašinistai, pečkūriai ir iešmininkai dauguma tebebu-vo KGB-istinės nomenklatūros "prityrusieji".

"Populiarumas" yra slidus ir guminis politinis matas. Pirmiausia - žinotina, kokių žmonių tarpe ir kuo žmogus yra popula-

rus. Manau neapsiriksiąs teig-damas, jog "čia", ypač JAV-se, Stasys Baras yra populiariausias išeivijos lietuvių tarpe. Gi "Dirvos" skaitytojų tarpe manyčiau Vladas Vijeikis yra populiariesnis ir už Barą, ir už Adamkų. Negirdėjau, kad kuris šių dviejų pretenduotų į prezidento postą. Net ir politinėje srityje popula-riumas, lyg guma, tai išsitempia, tai susitraukia. Savo metu vos 9% populiarumo teturėjęs Ro-nald Reagan didžiule persvara laimėjo rinkimus. Ir Boris Jelci-no populiarumas buvo neseniai nusmukęs iki 8%, o rinkimus prezidentinius rinkimus, kai dievažijamasi, jog svarbu susikaupti Seimo rinkimams.

Ir "gausią publiką" Chicagoje pritraukias kalbėtojas nebūtinai jau prezidentinė medžiaga. Kiek kartų man teko kalbėti Chicagoje, publikos stoka tikrai negalė-jau skustis. Vienok niekas dar nėra siūlęs manęs į prezidentus. Ko gero, ne ta pati publika klausėsi mano ir Adamkaus kalbų. Bent jau chigaiškio V. Adam-kaus neteko klausytojuose pas-tebėti.

Jis turi puikią patirtį gamto-saugos srityje. Kartą būdamas VLIKo reikalais Washingtone, kaip tokiu, nuėjau Adamkaus paklausti. Sudarė gero kalbėto-jo išpūdį. Berods tai įvyko jaunimo ruošime parengime. Taipogi tai buvo pirmas kartas, kad

lietuviškos išeivijos parengime pamačiau atvirai dalyvaujant Kremliaus mums parinktą "brolių lietuvių" iš Sovietų ambasados Washingtone. Tai tebebuvo So-vietų okupacijos "senais gerais laikais". Pasirodė, į tą parengimą jį atsivedė kalbėtojas Valdas Adamkus. Matyt jau tada jis pradėjo dėti pamatus savam populiarumui.

Neabejoju, jog "Lietuvos ge-rieji žmonės" tikisi, kad (dabar) Seimo rinkimams atsidavęs) Vy-tautas Landsbergis laiku atėjus kandidatuos į Lietuvos prezi-dentus. Apgailėtina, kad jau dabar V. Adamkaus rėmėjai vie-toj to, kad lauktų prezidentinių rinkimų, varo tapatinimo kam-paniją - tarp Landsbergio ir Brazausko bei tarp LDDP ir dešiniųjų partijų. 1992 m. JAV rinkimuose bilijonierius Ross Perot iškišo savo kandidatūrą į prezidentus. Tuo nutraukė dalį balsų nuo Respublikonų parti-jos kandidato George Bush, su-darydamas galimybę Demok-ratų partijos kandidatui Bill Clintonui kad ir su mažuma (43%) balsų laimėti rinkimus.

Tenka bijotis, kad ir Valdas Adamkus ateinančiuose prezi-dentiniuose rinkimuose gali pa-sidaryti lietuvišku Ross Perot. Jeigu pagaliau jis ir apsispręstų nekandidatuoti, jau dabar jo koketavimas su balsuotojais

kenkia dešiniams, bet ne kai-riesiems.

Be to, staiga išgirstame, jog tai "centro", tai "dešinės" vienyto-jas Adamkus tampa lyg ir skaldy-toju: nežiūrint gausybės po-litinių grupių Lietuvoje, jis iš-teigė dar vieną ir "...išvyksta į JAV". Nieko sau vienijimas. Ko gero pasirodys, jog tai bus Adam-kui kelia prezidentiniuose rin-kimuose grindžianti organizaci-ja. Netektų stebėtis, jeigu nuo "Tėviškos Draugijos" laikų Lietu-voje įsikase kai kurie akiratinin-kai iš anksto žvalgosi į minis-terių portfelius.

Vargšė Lietuvėlė.

Vilius Bražėnas

Redakcijos prierašas

Artėjant ir Lietuvos Seimo, ir Lietuvos prezidento rinkimams, tampa itin svarbu, ką ir kodėl palaiko arba ko nepalaiko išeivija. Norėtume sulaukti tuo klausimu ir dau-giau įvairių, pagrįstų rašinių. Beje, redakcijos nuomonė nebūtinai turi sutapti su straipsnių autorių nuomone.

Parduos Rusijos

konsulatui

Lietuvos vyriausybė nutarė parduoti pastatą ir žemės sklypą Rusijos konsulatui Klaipėdoje. Iki šiol Rusijos konsulas pastatą ir sklypą Klaipėdoje nuomavo. 1,625 kv. m ploto žemės sklypas Rusijai kainuos 65,000 dol. o pastatas - 155,000 dol. D

1996 m. birželio 20 d. Seimo nariai vardiniu balsavimu priėmė įstatymą dėl žemės pardavimo užsieniečiams.

V. Kapočiaus nuotr.

dar toliau - juk visas žmogaus, pasukusio kriminaliniu keliu, gyvenimas yra amžinas karas. Karas ir išorėje, ir viduje. Tad nereikia stebėtis, kad šie žmonės dažniausiai būna puikūs psichologai. Žmogaus sielos gelmės jiems būna pažįstamos daug geriau nei universitetų absolventams.

Pirmasis čefyro gėrimas

Ši teorija, žinoma, tinka tik aukštesnio lygio kaliniams. Bent vienas toks kameroje - ir atmosfera jau visai kita. Blogiausia, kai sumetami į krūvą "malalietkos" ir šiaip atsitiktiniai.

Man pasisekė, kad patekau į "rimtą" kamerą. Trys iš penkių mane pasitikusių kalinių jau buvo anksčiau po du ar tris kartus teisti. Visi trys - labai spalvingos asmenybės. Tiesa, kameros "vierchais" (lyderiais) vadinti būtų galima tikrai du - teistus už apipletimus ir vagystes. Trečiasis sakėsi jau porą ar trejetą kartų sėdėjęs už aferas, tačiau autoriteto neturėjo ir netgi buvo įtartas, kad yra "ožys". Tačiau apie tai - vėliau.

Po kurio laiko buvau pakviestas išgerti čefyro. Tai paprasčiausia, tik labai stipri arbata. Toje kameroje čefyrą visada paruošdavo vienas iš "vierchių". Visai atsitiktinai prieš patekdamas į kalėjimą buvau perskaitęs, kad prasto maitinimo sąlygomis gerti čefyrą netgi rekomenduojama. Jis dezinfekuoja skrandį. Todėl mielai prisijungiau prie kompanijos.

Visi susėdo beveik ratu ant apatinių gultų, o ceremonmeisteris atnešė didoką emaliuotą puodelį, kuriame buvo užplikyta vos ne pusė pakelio arbatžolių. Gavęs į rankas puodelį ėmiau mažais gurkšneliais gerti. Skonis buvo kartus, tačiau savotiškai malonus. Galvojau, išgersiu šeštadalį ir atiduosiu kitam. Tik po kurio laiko pamačiau, kad visi žiūri į mane išsprogine akis. "Ką tu darai?" - beveik išsigandęs paklausė vienas. Mano veidas, matyt, buvo toks nekaltas ir nieko nesuprantantis, kad visi pamažu pradėjo juoktis.

Pasirodo, čefyro gėrimas - tai irgi tam tikras ritualas, vos ne kaip Japonijoje arbata. Čefyro puodelis, lyg indėnų draugystės pyркė, leidžiamas ratu, ir kiekvienas pagal hierarchiją atsigeria iš jo po kelis gurkšnelius: "vierchas" - tris, vidutiniai - du, žemesni - viena. Aš, siurbtelėjęs kokius septynis, parodžiau, kad pretenduoju tapti jau ne Lukiškių, bet net daugiau nei visos Lietuvos "vierchu".

Nežinojimas man buvo atleistas. Tačiau, aišku, tik pirmą kartą. Tiesa, ir senosios hierarchijos dabar jau nebesilaikoma, bent jau

tardymo izoliatoriuje. Čefyrą visi draugiškai geria maždaug po du gurkšnelius.

Kartais laisvėje manoma, kad čefyras yra vos ne kalėjimo narkotikai ar alkoholio pakaitalas. Iš tikrųjų tai daugiau stipri kalėjimo kava. Jis ne tiesiogiai svaigina, o paprasčiausiai pakelia kraujo spaudimą ir tonizuoja. Mažai judant toks spaudimo pakėlimas - geras dalykas. Tačiau seni kaliniai taip įpranta prie čefyro, kad jis jiems tampa panašiu narkotiku, kaip tylių kontorų damoms - kava. Pasibaigus žolelėms, jiems pradeda skaudėti galva, apima depresija. Vėliau, būdamas rūsyje tarp nuteistųjų iki gyvos galvos, esu išklausęs beveik tikrų odžių šiam "gyvybės eliksyrui".

Gerai laukimo ženklai

Besišnekučiuojant su kameros draugais (manau, išgėrus kartu čefyro jau galima taip pasakyti) prasitariau, kad mane labai nustebino žmogus visai nesidžiaugęs paleidimu į laisvę. Aš su juo prasilenkiau imdamas iš sandėlio kalėjimo reikmenis.

"Tai juk Bronius! - ėmė šaukti mano naujieji pažįstami. - Jį išvedė iš "chatos" (kameros) prieš pat tau ateinant. Tai vis dėlto jį paleido! Vargšas Bronius. Jis visiškai nekaltas. Paprasčiausiai vienos vagystės liudininkas apsiriko, o gal turėjo kokį pyktį ir nurodė jį. Juk matei prasilenkdamas, jis net musės nenuskraustė. Pusę mėnesio pralaukė šiaip sau. Vargšui čia buvo labai sunku, kankinosi, vos vieną kitą žodį išstardavo. Jautrus žmogus".

Kitas po to pridūrė: "Bet tau, Sauliai, pasisekė. Tu gavai į laisvę išėjusio žmogaus gultą. Tai geras ženklas. Netrukus išleis ir tave". Kalėjimo gyvenimas kupinas prietarų. Savą prasmę turi netyčia išversta peleninė - ateis siuntinys, lauro lapas, rastas sriuboje, - laiškai iš laisvės. Be to, kiekvienoje kameroje įsigali ir sava ženklų sistema. Paskutinėje kameroje, kurioje man teko būti, veikė šimtaprocentinė taisyklė. Jei tik po pietų atsiguldavau ir užsnūdavau, visada kas nors įvykdavo. Ar kur nors iškviisdavo vieną iš mūsų, ar atnešdavo, tarkim, ūkinio muilo, tualetinio popieriaus, išskalbtą patalynę, dar ką nors. Arba atveidavo naujas kalynes.

Keista, bet kameroje, atrodo, susiformuoja kažkokia mistinė erdvė, gerokai intensyvesnė nei laisvėje. Iš pažiūros, atrodytų, labai šiurkštūs ir materialūs žmonės staiga ima kalbėti giliomis egzistencinėmis temomis, išgirsti netikėtų prisipažinimų ir at-sivėrimų.

(nukelta į 4 psl.)

■ 25 Rusijos tankai ir penkiasdešimt šarvuotųjų buvo perkelti į Bulgarijos teritoriją, vykdant įsipareigojimus dėl įprastinės ginkluotės Europoje apribojimo pagal 1990 m. susitarimą su Rusija. Bulgarija gaus šimtą tankų ir tiek pat šarvuotųjų. Jis paaiškino, jog vietoj to, kad sunaikintų šiuos ginklus kaip reikalauja įprastinės ginkluotės apribojimo Europoje sutarties (CFE) aštuntasis straipsnis, Rusija perkelia juos į kitą sutarties zoną, kur bus sunaikintas atitinkamas kiekis pasenusios ginkluotės.

■ Vengrijos ministras pirmininkas Gyula Horn, kalbėdamas šalies diplomatų konferencijoje, sakė, kad tikisi, jog Vengrijos derybos dėl įstojimo į NATO prasidės 1997 m., o 1999 m. šalis taps aljanso nare. Kalbėdamas apie ekonomiką, G. Horn teigė, kad šalies ekonominės programos dėka, valstybės skola, biudžeto deficitas bei kai kurie kiti rodikliai pasiekė Europos Sąjungos (ES) lygį. Pasak jo, Vengrija tikisi tapti ES nare iki 2000-ųjų metų.

■ Jungtinės Valstijos svarsto galimybę panaikinti draudimą parduoti naujausias technologijas Lotynų Amerikos valstybėms ir parduoti joms naujausius karo lėktuvus, praneša dienraštis "The New York Times". Viename iš straipsnių sakoma, kad JAV gynybos sekretorius William Perry yra vienas didžiausių 1970 m. įvesto draudimo panaikinimo šalininkų. Spaudimą panaikinti draudimą daro kai kurie senatoriai ir JAV karinės pramonės atstovai.

■ Australija tapo pirmąja pasaulyje šalimi, įteisinusia "savižudybę su gydytojų pritarimu". Šiaurinėje Australijos dalyje pradėjo galioti įstatymas, leidžiantis neišgydoma liga sergantiems žmonėms nutraukti savo gyvybės siūlą, padedant kvalifikuotam medicinos personalui.

■ Pernai pasaulyje daugiausia aukso buvo iškasta Pietų Afrikos kasyklose (522 tonos). Po Pietų Afrikos eina JAV (329 t.) ir Australija (253 t.). Mažiau aukso iškaskama Kanadoje, Rusijoje, Kinijoje, Indonezijoje, Brazilijoje.

Užrašai iš pasmerktųjų namų

(atkelta iš 3 psl.)

Netrukus papasakosiu apie netikėtą ir netgi komišką jauno automobilų vagies atsivertimą į Dievą. Aš pats kalėjime patyriau labai gilių mistinių išgyvenimų.

Juoda, mėlyna ir violetinė

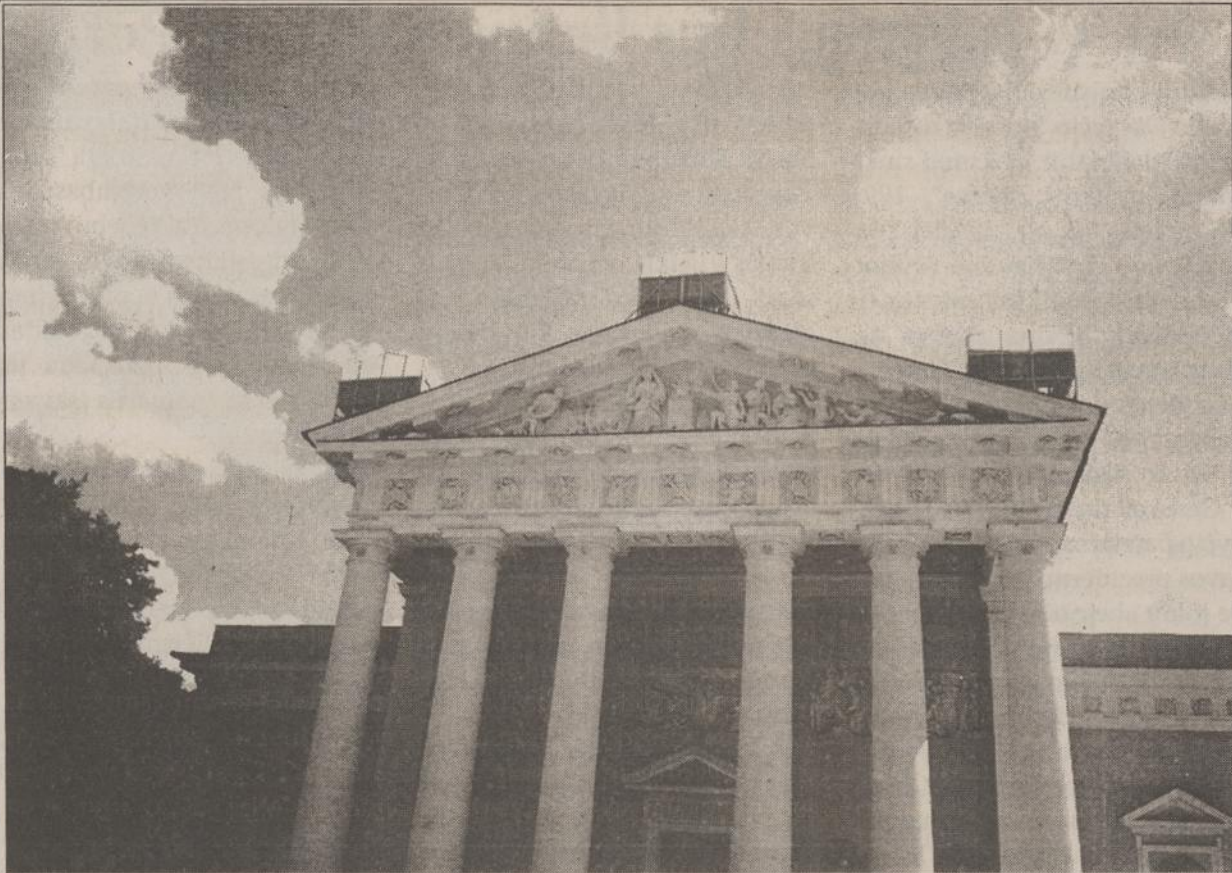
Šiek tiek apsipratęs kameroje, susitvarkęs daiktus, pasišnekėjęs su naujais pažįstamais, nusprendžiau pastudijuoti oficialias kalėjimo taisykles, tvarkingai pakabintas ant sienos virš "parašos". Darant mažą reikala jų buvo galima nuodugnai studijuoti. Netrumpas tekstas buvo įvardytas taip:

"Kalinamųjų ir nuteistųjų elgesio taisyklės ir laikymo tardymo izoliatoriuje sąlygos".

Jos buvo patvirtintos vos prieš pusantų metų, 1993 metų lapkričio 15 dieną. Pasirašytos dviejų asmenų: Pataisos reikalų departamento direktoriaus J. Blaževičiaus ir Generalinės prokuratūros bausmių vykdymo priežiūros skyriaus vyriausiojo prokuroro R. Butkevičiaus.

Keisčiausia, kad nebuvo aiškiai atskirti punktai, pritaikyti sulaikytiesiems iki teismo ir jau nuteistiems kaliniams, nors atskirose pastraipose, kur kalbama apie pasimatymus, siuntinius ir panašiai, galėjai šiaip taip suprasti, kad nuteistųjų padėtis yra geresnė. O juk čia kalbama tik apie nuteistuosius, gavusius kalėjimo režimą, tai yra vadinamuosius Lukiškių "krytnikus". Šiaip jau po pirmojo nuteisimo kaliniai patenka į Pravieniškes. Ten sąlygos nepalyginti geresnės nei Lukiškėse. Galima kiek nori būti lauke, sportuoti, žaisti krepšinį ir futbolą. Dienos metu ten gali vaikščioti po "zoną" kur nori, užsiimti mėgstamu dalyku.

Į Lukiškes kaip "krytnikai" atvažiuoja jau padarę sunkius nusikaltimus pačios Pravieniškės ar nuteistieji kalėti iki gyvos galvos bei mirtininkai. Čia jų gyvenimas, palyginti su Pravieniškėmis, gerokai pasunkėja. Bet net ir jie turi daug geresnes sąlygas negu tardomieji,

Postamentai ant Arkikatedros frontono, apstatyti apsaugos pastoliais, laukia skulptūrų. K. Miklo nuotr.

Grįžta Vilniaus katedros frontono skulptūros

Kęstutis K. Miklas

Netrukus Vilniaus Arkikatedros bazilikos stogas vėl pasipuoš šv. Kazimiero, šv. Elenos ir šv. Stanislovo skulptūromis, kurias prieš 46 metus komunistinė valdžia sunaikino.

Skulptūrų kilmė

Prieš kalbant apie originalias katedros stogo skulptūras, reikia bent keliais žodžiais pažvelgti ir į pačios katedros praeitį.

Katedra buvo pastatyta 1387 metais Jogailos rūpesčiu, jam tapus Lenkijos karalium. Nepaisant to, kad ji buvo pašventinta švenčiausios Trejybės, šv. Stanislovo ir šv. Vladislovo garbei, ji, kaip stovinti žemutinės pilies rajone, buvo visų vadinama Pilies bažnyčia.

Amžių laikotarpyje ši bažnyčia buvo daug kartų nuteriota ir gaisrų sunaikinta. Bet ji visada buvo atstatoma, padidinama ir pagražinama. Joje buvo įrengta eilė koplyčių, įskaitant ir pačią gražiausią šv. Kazimiero koplyčią, pastatytą 1636 metais karaliaus Zigmanto Vazos rūpesčiu ir lėšomis.

Skulptūros ant katedros frontono buvo pastatytos tik 1793 metais, antrojo Lietuvos ir Lenkijos valstybių padalinimo metais, pagal architekto Lauryno Stuoka-Gucevičiaus projektą, kai buvo vykdomi katedros kapitaliniai remonto bei perstatymo darbai. Perstatydamas Stuoka-Gucevičius pristatė zakristiją, simetrišką šv. Kazimiero koplyčiai. Todėl katedra iš rytų pusės įgijo didelius

tūrius, kurių neatsvėrė priekinis fasadas. Kad erdvę žiūrint iš rytų ir pietų rytų pusės, t. y. iš Pilies gatvės, nebūtų tuštoka, architektas užpildė ją skulptūromis, net nustatydamas jų dydžius. Lietuvos Mokslų akademijos rankraštyno katedros perstatymo darbų 1794 metų žiniaraštyje yra minimos tos skulptūros ir sakoma, kad už darbą skulptoriui Karoliui Jelskiui buvo paskirta 200 raudonųjų arba 3600 aukso.

Žiūrint į katedros fasadą, kairėje, t. y. šiaurės pusėje, stovėjo šv. Stanislovo skulptūra, viduryje - šv. Elena su kryžiumi ir dešinėje - šv. Kazimieras. Visos trys skulptūros buvo padarytos iš sumontuotų pušies nuopjovų, apkalto plona vario skarda ir nudažytos baltais aliejiniiais dažais.

Tokios konstrukcijos skulptūros nebuvo patvarios Lietuvos klimato sąlygomis. Beveik kasmet jas reikėjo remontuoti. 1937 metais, lenkų okupacijos metu, baigiant katedros remonto ir pamatų stiprinimo darbus, spaudę pasirodė straipsnių, kad šios skulptūros būsią nuimtos, o vietoje jų būsią pastatytos kitos, mažesnės, gelžbetoninės ar nukaltos iš paladžio - labai lengvo, minkšto ir kalaus metalo. Buvo siūloma taip pat tik pakeisti jas to paties dydžio figūromis, pagamintomis iš skardos. Nė vienas iš pasiūlymų nebuvo įgyvendintas. Skulptūros buvo šiek tiek paremontuotos ir perdažytos. 1944 metais, per liepos

mėnesio karo veiksmus, šrapnelis numušė šv. Stanislovo skulptūros galvą, kurią skulptorius Rapolas Jakimavičius atstatė 1949 metais.

Skulptūrų sunaikinimas

1949 metais, Lietuvos Komunistų partijos centro komitetas, rengdamasis Tarybų Lietuvos dešimtmečio minėjimui, nutarė susprogdinti Trijų kryžių kalną, uždaryti Vilniaus katedrą ir nugriauti jos frontono skulptūras, siekiant nuo pastato pašalinti šventovės žymes, prieš paverčiant ją paveikslų galeriją ir koncertų salę.

Visai akcijai vadovavo LKP CK sekretorius ideologijos reikalams Kazys Preikšas. Prisimintina tai, kad kai kurie to meto lietuviai architektai ir net istorikai, matyt, paveikti lenkų tyrinėtojų versijų neva, kad katedros skulptūros neatitinka pastato autentikos, dėl jų nugriovimo neprotestavo.

1950 m. birželio 29 d., Vilniaus miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo Kornevo įsakymu, buvo pradėtas skulptūrų nugriovimas. Tos dienos vakare milicija apsupo katedros aikštę. Prietemomis atvažiavo traktoriukas ir buvo imtasi darbo. Šv. Stanislovo skulptūros nutraukimas buvo vykdomas naktį. Kitos skulptūros buvo nugriautos kitą naktį galingu traktorium.

Skulptūrų atstatymas

Arkikatedros bazilikai atgal

sugrįžus tikintiesiems, 1989 metais buvo nutarta skulptūras atstatyti. Nesant buvusių skulptūrų tikslų brėžinių, reikėjo jas atkurti, naudojantis turimomis nuotraukomis.

Darbo ėmėsi skulptorius Stanislovas Kuzma ir dailininkas vykdytojas Vytautas Navickas. Jiedu, pasitalkinę Vilniaus Dailės akademijos studentus - S. Jurašką, A. Krulį ir R. Markeliūną, pagamino tik mažesnius tų skulptūrų modelius. Ekspertų komisi-jai pripažinus juos tinkamais, buvo nutarta skulptūras sukonstruoti iš storos žalvario skardos.

Anot darbų vykdytojo dail. V. Navicko, pagamintos skulptūros bus 5,35 metrų aukščio. Šv. Elenos skulptūra, stovinti viduryje, laikys 10 metrų aukščio paaukuotą kryžių. Kiekviena skulptūra svers apie 900 kilogramų, bus padengta balta emale, ir visur sutvirtinimui yra naudojamas

nerūdijantis plienas. Šiuo metu ant stogo jau yra pastatyti postamentai, prie kurių bus pritvirtintos sunkios skulptūros 35 metrų aukštyje.

Kiekvienai skulptūrai užkelti į jai skirtą vietą ir pritvirtinti prie postamento reiks savaitės ar net dviejų.

Dail. Navickas, paklaustas, kiek tas skulptūrų projektas kaštuos, susirūpinusiu veidu atsakė, kad virš 800,000 litų. Šiemet skulptūrų darbams jau išleista virš 200,000 litų. Pernai buvo skirta 300,000 litų, bet 200,000 neteko net pamatyti - jie liko užšaldyti "Aurabanke". Dabar dar trūksta apie 160,000 litų, ir nežinia, iš kur juos būtų galima gauti.

Nepaisant visų tų finansinių nepriteklių, dail. Navickas yra įsitikinęs, kad dar šį rudenį arkikatedros bazilika pasipuošų skulptūromis. To laukia ne tik Vilnius, bet ir visa Lietuva.

Skulptorius prof. Konstantinas Bogdanas ir dail. Vytautas Navickas prie šv. Elenos galvos, paruoštos privirinimui. K. Miklo nuotr.

LIETUVOS ENERGETIKA KRYŽKELĖJE Į EUROPA

(atkelta iš 2 psl.)

pačios sunkiausios padėties. Lietuva turi pakankamai išmintingų žmonių, kurie supranta padėtį ir gali sąžiningai spręsti iškilusias problemas. Todėl nors atkūrus Lietuvos nepriklausomybę energetinis savarankiškumas nepagerėjo, o Lietuva tebėra techniškai ir ekonomiškai integruota į NVS erdvę, nors dėl netinkamo energetinių išteklių panaudojimo ir vienašališkos kainų politikos energetika tapo tautos nuskurdinimo priežastimi, turime siekti bendrų tikslų.

Lietuvos valdžios skelbiamas siekimas jungtis į Europos Sąjungos struktūras privalo būti grindžiamas atitinkančiais įstatymais ir konkrečiais darbais, visų pirma Baltijos valstybių energetikos integravimu. Būtinios sku-

bios energetikos valdymo reformos, restruktūrizuojant ir perduodant savivaldybėms šilumos ūkį. Būtina pagaliau įvesti tikrai nepriklausomą energetikos išteklių kainų ir energetinės veiklos kontrolę. Reikia paruošti tautos lūkesčius atitinkančią Lietuvos energetikos strategiją. Ir pagaliau, strateginės reikšmės energetinių objektų privatizavimas turi atitikti Lietuvos įstatymus ir nedaryti žalos valstybingumo įtvirtinimui. Todėl Vyriausybės ir Seimo daugumos pastangas privatizuoti strategiškai labai svarbią naftos tiekimo, paskirstymo ir perdirstymo sistemą galima aiškinti tik kaip vienašališką ir tendencingą vienos jiems mielos valstybės kapitalo įsileidimą, prieštaraujantį Lietuvos Konstituciniam aktui.

"Šustriakų" žaidimai

Be oficialių virš "parašos" iškabintų taisyklių, taip pat svarbios, o kartais net svarbesnės yra nerašytos kalėjimo taisyklės. Jų laikymasi seka ne anapus durų esantys ir daug ko nematantys prižiūrėtojai, o patys kaliniai.

Kaip jau minėjau, labai žiūrima higienos laikymosi. Be to, tualetu negalima naudotis, jei bent vienas tuo metu kramto ką nors valgo. Čia būtų didžiausia nepagarba valgančiajam. Net ir netyčia taip padaręs turi būti nubautas. Jeigu taip įžeistas kalinys nesima reikiamų priemonių savo garbei apginti, jis yra visuotinai paniekinamas, tampa susitepęs.

Bet kokių atvejų negalima nereaguoti į rimtą įžeidimą, žinoma, jei tai nėra tik draugiškas šaipymasis. Tačiau šaipytis kalėjime reikia ypač atsargiai.

Tiesa, kai kurie patyrę kaliniai, "šustriakai", yra puikiai įsisavinę savotišką juokavimo formą, kai pranyksta riba tarp draugiško šaipymosi ir įžeidinėjimo. Kaip aktorius virtuozas, "šustriakas" apipila auką žodžių srautu, kuris prasideda gyrimu ir pataikavimu. Tačiau pamažu pašnekovas vis labiau imamas pašiepti, o po kiek laiko iš jo jau beveik atvirai tyčiojama. Bet vos tik jis parodo esąs įsižeidęs, puolėjas meistriškai atsitraukia ir, rodos, pykti ant jo jau nėra jokios dingsties. Didžiausias malonumas būna "šustriakai", kai auka - dažniausiai žioplų jauniklis - iš viso nesupranta, kad iš jo tyčiojama, o kiti leipsta juokais. Tai kartais vadinama "stumti dūrą". Nors šiaip "stumti" reiškia meluoti, apgaudinėti (pavyzdžiui, "ką tu čia stumi"), o "dūra" vadinamas šaunamasis ginklas.

Jau piktybiškesnis panašaus elgesio atvejis vadinamas "trynimu". "Trinti" reiškia beveik gražioju įkalbėti žmogų padaryti tai, ko jis iš tikrųjų visai nenori. Pavyzdžiui, taip įkalbama apsieisti daiktai, padaryti kokią nors paslaugą. Dažnai tai daroma net ne todėl, kad to labai reikėtų, o tiesiog dėl malonumo.

Dar šiurkštesnis variantas - vadinamoji "šmutačnyku" veikla. Tai jau dažnai beveik prievartinis apsieitimas drabužiais ("šmutačnykas", žinoma, pasiima geresnį).

(Bus daugiau)

Kas yra išminčius?

Birželio 28 dieną Czeslawui Miloszui sukako 85 metai. Tad neseniai Lenkijos dienraštis "Gazeta Wyborcza" išspausdino A. Michniko bei I. Grudzinskos-Gross interviu su šiuo įžymiuoju poetu, Nobelio premijos laureatu. Pateikiame šio pokalbio fragmentus, susijusius su Lietuva.

A. Michn. 1990 m. išėjo nepaprastai įdomus Jūsų esė - Rodziewiczownos (Radzevičiūtė, XIX a. lenkų rašytoja, - LA) romanų analizė. Tam esė yra keletas pastabų apie lenkų mentalitetą. Verta jas prisiminti.

Cz. Mil. Rašiau, kad Rodziewiczownos pasaulėžiūra - kilnumo, garbingumo ir absurdo mišinys. Tai nelaimingos šlėktų visuomenės rašytoja. Visuomenės, kuri savo gyvenimo būdu ne tik sustingo, bet net žengė atgal, lyginant su kitur sparčiai besivystančiu XIX amžiumi. Stengdamasi nepasiduoti rusiškojo kaimyno tamsybėms bei atšiaurybės, dvarų ir dvarelių Lenkija tada gyva užsikonservavo.

A. Michn. Na, o kas, Jūsų nuomone, su tuo užkonservuotu, kaip sakote, lenkiškumu atsitiko pastaraisiais metais, kai į jį įsiveržė laisvė, papūtė naujovių vėjai, atsivėrė sienos, nebėliko cenzūros, kai užplūdo svetimi pavyzdžiai?

Cz. Mil. Sunkus klausimas. Turiu pasakyti, jog tą užkonservuotą mentalitetą vis tebematau Lietuvos lenkuose. Todėl man kiekviena kelionė į Vilnių yra sunkus dalykas. Kai iš Lietuvos išėjo sovietai, iš praeities ėmė listi tai, ką man yra tekę iš arti pažinti. Tas nuo Rodziewiczownos laikų likęs mentalitetas žiauriai ir tragiškai susidūrė su sovietine tvarka.

Toliau poetas cituoja puikų savo eilėraštį "Dawno i daleko" ("Seniai ir toli"), pasakojanti būtent apie šį susidūrimą.

A. Michn. Neseniai grįžau iš Vilniaus. Žiūrėjau į tą miestą dviejų rašytojų - Czeslawo Miloszo ir Tadeuszo Konwickio akimis. Vaikščiojau gatvėmis ir kiekviename žingsnyje man spaudė gerklę, kai žvelgiau į Aušros Vartus, į Stepono Batoro universitetą. Nesitikėjau iš savęs tokių jausmų. Tačiau mane apstulbino tai, kad sutikau ten lenkų, kurie nepripažįsta Lietuvos val-

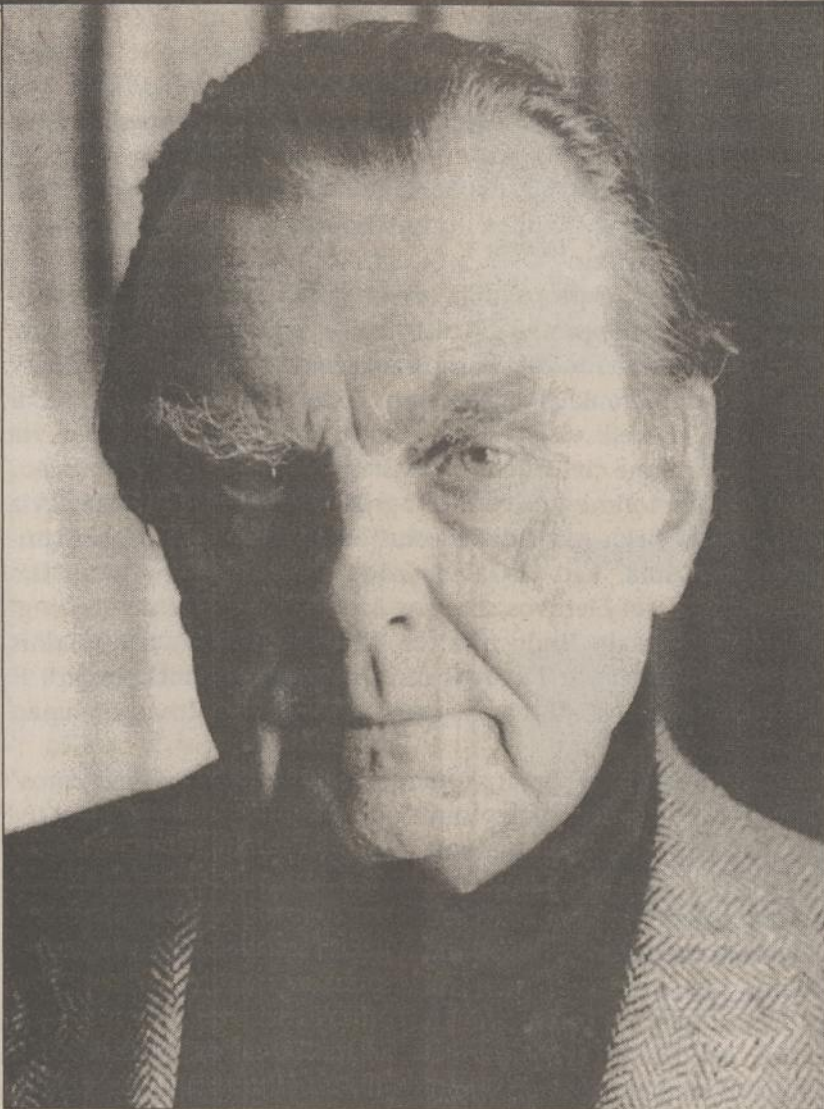
stybės egzistavimo. Jie įsitikinę, kad tai privalo baigtis, kad ten ateis arba Lenkija, arba Rusija. Lyg su lietuviais iš viso nesusikaitytų.

Cz. Mil. Ši nedidelė tauta per stebuklą išlaikė savo identitetą. Iš jos norėjo atimti teisę išlikti, išlaikyti savo kalbą. Ta tauta privalejo išnykti. Ir šalia šios tautos gyvena lenkai, kuriems atrodo, jog yra engiami, jog laikomi antros kategorijos piliečiais ir kurie absoliučiai nepripažįsta lietuvių teisės turėti savo valstybę, savo valstybinę kalbą, savo tautinį orumą. Tai tie patys lenkai, kurie pripažino sovietų teisę valdyti Lietuvą.

Prieš karą egzistavo lenkiškas Vilnius, be jokios abejonės, daugiausia endekų (šovinistinių nacionalinių demokratų - LA) miestas, tačiau tarp inteligentijos buvo daug šviesių asmenybių. Buvo Vilniuje lenkų, kurie galėtų su lietuviais sutarti. Deja, tie, kurie galėtų suprasti lietuvių, tie - patys geriausieji, nepriklausomai mąstantys - išvažiavo iš Lietuvos. Pasiliko paprasta liaudis - žmonės, priemiesčiuose turintys namelius su vištomis ir paršeliais. O paskui atgimė minėtasis stereotipas iš Rodziewiczownos knygų. Tas užkonservuotas mentalitetas atgimė pagal tam tikra prasme jau mirusį pavyzdį.

I. Grudz. Skaitydama tai, ką Jūs rašote apie senąjį Vilnių, susidariau įspūdį, jog tai ne miestas, o kažkoks idiliškas, palaimos kupinas kaimas.

Cz. Mil. Sutinku su Jumis. Galbūt esu labiau iš kaimo; negu iš miesto? Nes Vilnius buvo kaimiškas miestas - jame girdėjosi, kaip gieda gaidžiai, loja šunys. Buvo ten ir didmiesčio elementų. Dažnai dabar regiu juos, pavyzdžiui, kur nors Paryžiuje. Vilnius buvo aiškiai pasidalinęs miestas: lenkiškas ir žydiškas. Abu jie gyveno atskirai, o žydiškasis dar dalijosi - į kalbantį jidiš

Czesław Miłosz.

J. Bauer nuotr.

ir kalbantį rusiškai.

I. Grudz. Ar buvote Vilniuje lenkas?

Cz. Mil. Žinoma. Bet maištaujantis prieš tą lenkiškumą.

I. Grudz. O ar Varšuvoje buvote lietuvis?

Cz. Mil. Niekada nebuvau lietuvis, kad ir kaip to norėčiau. Kaip lenkų poetas, negalėjau būti lietuvis, nes mane atskyrė kalba. Man labai patiktų, kad būtų taip, kaip Suomijoje, kur galima rašyti švediškai ir būti suomių poetu.

I. Grudz. Vadinas, Jūsų tėvynė lėmė kalbą ir nebuvo pasirinkimu.

Cz. Mil. Nebuvo. Apskritai nėra buvę atvejo, kad autorius, kuriantis eiles arba prozą lenkiškai, būtų laikomas lenkiškai rašančiu lietuviu.

I. Grudz. Ar gyvenimas Amerikoje kokių nors būdu atskleidė Jums naują modelį - jog galite būti tuo pat metu ir lietuvis, ir lenkas?

Cz. Mil. Taip. Yra Amerikos baltų draugija, kurios garbės narys aš esu, nes gimiau Lietu-

voje. Tie baltai - estai, latviai, lietuviai - rengia kultūros vakarus. Pakvietė mane ir prašė pasikaityti jiems eilių angliškai, nes kita kalba jie negali tarpusavyje susišnekėti.

I. Grudz. Jūsų vaikystės prisiminimai - tai nuostabios gamtos prisiminimai, nostalgiska idiliško peizažo vizija.

Cz. Mil. Mano vaikystė nebuvė labai idiliška. Juk vaikas būdamas, Rusijoje patyriau tenykštę revoliuciją. Šiaip ar taip, turbūt palaimingiausias mano gyvenimo laikotarpis buvo, kai grįžome iš Rusijos. Pamenu, buvau 7-8 metų, parke vienas laimingas žaisdavau, nereikėjo jokių draugu.

Man buvo būdingas labai stiprus klasinis kompleksas, kuris aiškiai lėmė mano politines pažiūras. Jaučiau tam tikrą sąžinės graužatį, nes priklausiau išnaudotojų sluoksniui. Man atrodė, kad būtent šis kompleksas lėmė, jog daugelis tenykščių ano meto lenkų pasisakė už Lietuvą.

A. Michn. Savo eilėraščiuose,

ties menu, kad atsinaujintų prieš šimtmetį vešėjusios tradicijos, kad atgimtų domėjimasis Lietuvos senosios sostinės praeitimi.

Kadangi turėjo šokių tokių išteklių, Užupio gatvės 24-ame name išsinuomojo erdvų butą, kuris netrukus tapo kultūros židiniu. Tenai įsirengė ir dirbtuvę. Rūpinosi viskuo, panešdavo visus sunkumus, kuriuos jam gyvenimas krovė ant pečių. Iš Užupio gatvės buto balkono atsiverdavo nuostabus reginys, buvo matyti gotiškos Bernardinų ir Šv. Onos bažnyčios, taip pat renesansinė-barokinė Šv. Mykolo bažnyčia. Tame bute rinkdavosi Vilniaus jaunimo "Meno ratelis". Rusczycas jį įkūrė 1911 m., o paskui jam vadovavo, pats dalyvaudamas susirinkimuose. Ir jaunimas, ir vyresnieji dailininko bičiuliai dar ilgai po to minėjo tą 1912 m. dieną, kai, susirinkę salone, išvydo išdėliotą Pranciškaus Smuglevičiaus piešinių reprodukcijas, Rusczyco paruoštas spausdinti albumė "Vilnius prieš šimtą metų".

1909 m. Rusczycas Nunos Młodziejowskos-Szczurkiewiczows teatro, kuris buvo Bernardinų sode, inscenizuoja "Lilą Venedą", o 1910 m. Miesto teatre - "Nepalūžtantį princa", apipavidalina ir pats išleidžia literatūros almanachą "Zorawce", išleidžia Slovakio poezijos rinkinį "Immortele", be to, bendradarbiaudamas su istoriku ir archyvininku Gizbert-Studnickiu, pradeda leisti "Tygodnik Wilenski", į kurį ima nešti savo kūrinius Vilniaus (mukelta į 6 psl.)

Šįmetė Nelės Mazalaitės premija

Jau antri metai Vilniaus pedagoginio universiteto Lituanistikos fakultete teikiama Nelės Mazalaitės premija studentei (-ui) už geriausią darbą apie išeivijos rašytojo kūrybą. Premiją sudaro palūkanos nuo idėto kapitalo, kurį perdavė velionės rašytojos testamento vykdytojai. Šiais metais premija (500 Lt.) atiteko diplomantei Vilmai Budrevičiūtei už diplominį darbą "Vincio Krėvės kūrybos orientalizmas: genezė ir iprasminimas" (vadovas prof. Albertas Zalatorius). Diplomantė idėjo daug kruopštaus triušo, aiškindamasi Krėvės "Rytų pasakų", "Dangaus ir žemės sūnų" bei kitų kūrinių santykį su šaltiniais, ikvėpusiais rašytoją imtis šių temų, su tuometiniu literatūriniu ir vertybiniu kontekstu, autoriaus asmenybe, ištyrė rytietiškų vardų bei tekste panaudotų realių adekvatiškumo laipsnį, orientalinio stiliaus apraiškas, rašytojo moralines ir menines intencijas. Budrevičiūtės darbas ir gynimo metu, ir Mazalaitės premijos komitete buvo įvertintas labai gerai.

Audriaus Stonio filmui - Sant Deny prizas

Kino režisieriaus Audriaus Stonio filmas "Antigravitacija" Prancūzijoje vykusiame "Cote court" Sant Deny kino festivalyje apdovanotas specialiu vertinimo komisijos prizų. Aštuoniolikos minučių trukmės filme pasakojama apie stogdengius - gyvenimą aukštyje, tarp dangaus ir žemės.

Šis A. Stonio filmas jau yra laimėjęs prizus Danijos Bornholmo ir San Francisco kino festivaliuose. Vilniaus "Kino forume A. Stonys buvo apdovanotas už geriausią režisūrą.

A. Stonys yra pirmas ir kol kas vienintelis "Felikso" - europietiškojo "Oscaro" - laureatas Lietuvoje. "Feliška" už filmą "Neregijo žemė" režisieriui 1992 m. Berlyne paskyrė Europos kino akademija. **BNS**

Czesław Milosz

Su ja

Tie vargšai, artrito sutindyti
mano motinos keliai nesančiame krašte.
Galvoju apie juos per savo septyniadešimtą gimtadienį
lankydamas Šv. Marijos Magdalietės mišias Berkeley.
Šio sekmadienio skaitinys iš Išminties knygos
apie tai, kaip Dievas nesutvėrė mirties
ir nesidžiaugia gyvųjų nykimu.
Skaitinys iš Evangelijos pagal Morkų
apie mažą mergaitę, kuriai Jis pasakė: "Talitha, cumi!"
Tai tinka man. Priverčia mane keltis iš mirusiųjų
ir pakartoti viltį tu, kurie gyvena prieš mane,
baimingoj vienyty su ja, jos, mirštančios, skausmais
kaimely netoli Danzigo, tamsų lapkričio mėnesį,
kuomet ir gedulingi vokiečiai, susenę vyrai ir moters,
ir evakuotieji iš Lietuvos krisdavo pakirsti šiltnės.
Būk su manimi, sakau aš jai, mano laikas buvo trumpas.
Tavo žodžiai dabar jau mano, - giliai manyje:
"Dabar atrodo, jog tai buvo sapnas".

Vertė **Julius Keleras**

Lenkų kultūra prieškario Vilniuje

Stanisław Lorentz

Šiuolaikinio meno centre pakiliai atidaryta du Vilniaus Dailės mokyklos šimtmečius paženklinanti paroda yra viena svarbiausių naujojo laikmečio gairių. Jinai nutiesia lieptą tarp kadaise prarastos Dviejų Tautų Respublikos ir naujojo valstybingumo, sugrąžina profesionalų lietuvių meną į organišką Rytų Europos kontekstą, jinai bent iš dalies patenkina vis didėjančią smalsumą: o kas gi iš tikrųjų dėjos Vilniuje anais paslaptینگais 1919-1939 metais? Garsiojo Stanislawo Lorentzo straipsnis yra puikus įvadas peržengiančiam tos parodos slenkstį.

Vilniuje ir visoje Lietuvos žemėje pirmieji dešimtmečiai po 1863 m. sukilimo pralaimėjimo buvo siaubingi: Muravjovo Korioko valdymas, represijos ir persekiojimai, beatodairiškasis ir žiaurus rusinimas. Vilniaus rusinimo politikos auka buvo ir lenkų

teatras, 1864 m. spalio 27 d. įvyko paskutinis spektaklis.

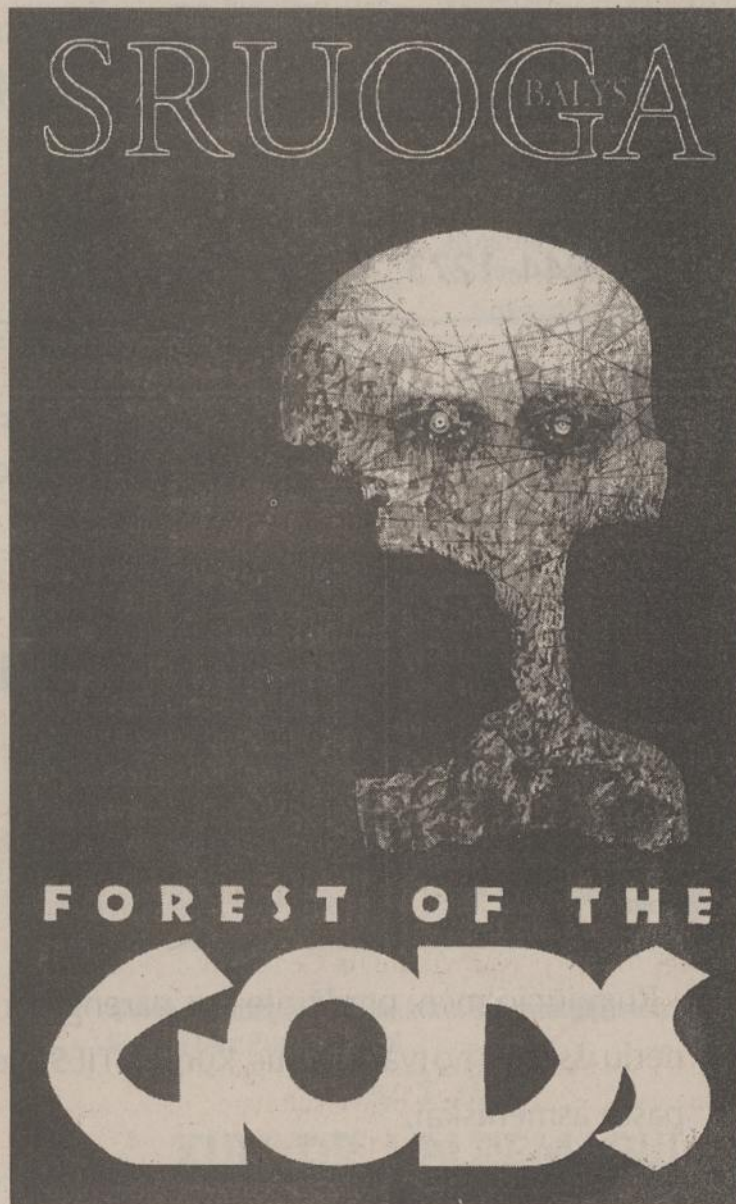
Vis dėlto lenkų kultūros gyvenimas nenustojo šiek tiek rušenės ir vėliau, o pirmaisiais XX a. metais, po permainingų, kurios įvyko po 1905 m. revoliucijos, ėmė reikštis drąsiau. Įstabi to

atgimimo apraiška buvo profesionalus lenkų teatras, kurį 1906 m. įsteigė Nuna Młodziejowska-Szczurkiewiczowa. Prisiminime, kad tame teatre vaidino patsai Juliuszas Osterwa. Gražiai tęsdamas seną tradiciją, naujasis lenkų teatras savo veiklą pradėjo klasikiniu repertuaru.

Rašydamas apie Vilniaus kultūros gyvenimo atgimimą, pirmiausia prisiminiau teatrą, t. y. instituciją, kurios poveikis visuomenei yra plačiausias. Tačiau kartu derėtų paminėti vaizduojamųjų menų didmeistrį Ferdynandą Ruszczycą, nes būtent šis kūrėjas nuveikė Vilniaus kultūros atgimimui daugiau nei kuris kitas.

Rusczycas buvo gimęs ir augęs tėvų dvare Bohdanove, netoli Ašmenos. 1904 m. kartu su kitais įkūrė Varšuvos dailės mokyklą ir joje dėstė (jo mokinys buvo ir M. K. Čiurlionis), 1906-1908 m. profesoriavo Krokuvos dailės akademijoje, pirmininkavo draugijai "Sztuka", kartu su Mehofferiu 1908 m. suorganizavo Vienoje reprezentacinę lenkų meno parodą. Baigiantis 1908 m., nusprendė įsikurti Vilniuje; kaip tik tais metais nutapė aleijumi paskutinį didelį paveikslą "Lizdas".

Taip vienas įžymiausių lenkų tapytojų pradėjo naują savo gyvenimo laikotarpį, ir jo kūryba, jo veikla kultūros bei meno baruose įgavo visai kitokią pobūdį. Dailininkas nusprendė iš visų jėgų darbuotis, kad Vilniuje atgimtų lenkų kultūra, kad Vilniaus visuomenė imtų domė-

Balio Sruogos "Dievų miškas" angliškai

Lietuvos leidykla "Vaga" ką tik išleido Balio Sruogos (1898-1947) "Dievų mišką" anglų kalba. Tai kūrinys savo žanrine forma prastantistis memuarus ir savitai švytintis prozininko, poeto, dramaturgo, kritiko, literatūros ir dramos teoretiko kūrinių pano-

ramoje. Tai ironiškos vilties kupina knyga, parašyta po skausmingų patyrimų Stutthofo koncentracijos stovykloje (1943-1945), į kurią naciai buvo uždare B. Sruoga. Knyga išvertė rašytojo anūkė Aušrinė Byla.

Skaitytojai rašo "Darbininkui"

Apie tikrinių daiktavardžių žalojimą

Nudžiugau "Darbininko" liepos 26 dienos laidoje perskaičiusi Laimanto Jonušio straipsnį apie "nelietuviškų pavardžių rašybą". Tai aktuali ir labai rimta tema, kai Lietuva stengiasi sugrįžti į civilizuotą Vakarų valstybių šeimą, tačiau "fonetiškumo" užsispyrimas tam nepadės. Nepakanka kritikuoti nevykusį nelietuviškų pavardžių rašymą, bet iš viso reikia susirūpinti visais tikriniais daiktavardžiais, kurių didelę dalį sudaro geografiniai vietovardžiai. Grįžtant prie pavardžių, išvaizduokime, kad koks laimingas lietuvis studentas ar profesorius išvyksta užsienin pagilinti savo žinias kurioje nors mokslų srityje ir, kas yra savaime suprantama, yra priverstas naudotis enciklopedijomis bei kitomis knygomis ar vadovėliais. Kur jis ras "Getę", "Čiurčili", "Ruso" ar "Bodlerą"? O kokių žemėlapių jis naudosis atvykęs į Ameriką, jei joje nėra nei

"Čikagos", nei "Klyvelando", nei "Nju Jorko", nei "Keip kodo"? Clevelande, t. y. "Klyvelende" jis gerokai paklaidžios, ieškodamas "Juklido" (Euclid), "Senklerio" (St. Clair) ar "Hailando" gatvių... Tuo tarpu visuose tarptautiniuose žemėlapiuose ir enciklopedijose lietuviški vietovardžiai yra rašomi teisingai, tai matome ir "Vilnius", o ne "Wilna", ir "Šiauliai", ne "Schaulen" ar "Szawle", ir "Panevėžys", ne "Poniewierz", ir "Kaunas", o ne "Kowno" ar "Kauen", ir "Tytuvėnai", ne "Cytowiany".

Lietuva ypatingai propaguoja turizmą, kad atvykę turistai praturtintų Lietuvos ekonomiką jon atsigabent vertingą užsienio valiutą. Reklamuojami viešbučiai, kurių dauguma didesniuose miestuose yra visiškai patrauklus lygiai kaip ir restoranai, tačiau to dar nepakanka. Beveik visi turistai nemoka lietuvių kalbos, bet yra prate bet kuriame civilizuotame krašte rasti žemėlapius, kad galėtų planuoti savo tolimesnę kelionę ar grįžimą į namus. Lietuvos "avia linija", jau pasiekia visus didžiuosius Europos orauosčius, bet sunkiai suprantama, kad išsižadėjo oro linijai tinkamo lietuviško žodžio "oras". Jei Lietuvos spaudos žodyną jau teršia nereikalingi svetimžodžiai, kaip "industrija" ar "konditerija", tai, naudojantis tuo pačiu principu, ir Lietuvos oro linijos turėtų imti pavyzdį iš "American Air Lines", "British Airways", vokiečių "Lufthansa", lenkų "Lot" (skrydis) ir kitų.

Vartau labai patraukliai ir skoningai išleistą "Lietuvos avialinijos" žurnalą su puikiomis, spalvotomis nuotraukomis ir turistams naudinga informacija bei su malonia pastaba, kad žurnalas yra turisto nuosavybė, kitaip sakant, "avia linijos" dovana. Leidinio viršelyje stambiomis raidėmis su pasididžiavimu skelbiama, kad Lietuvos "avialinija" priklauso Tarptautinei Oro Transporto Sąjungai (dabartiniame Lietuvos žodyne būtų "asociacijai") - "International Air Transport Association". Užpakaliniame viršelyje nurodyti telefonai, kuriais galima rezervuoti bilietus, o viršuje dailiai nutapytas žemėlapis su pagrindiniais oro uostais. Ir štai yra nurodytas "Stambulas", o kitame šone "Dubajus" ir "Lamaka". Kur jie yra? Bandžiau ką nors panašaus rasti ir lietuviškoje, ir angliškoje enciklopedijoje, bet neradau. Pagaliau susiprotėjau, kad "Stambulas" yra Turkijos sostinė Istambulas, bet Dubajaus ir Lamakos niekur nėra. Vargšai Turkijos, Dubajaus ir Lamakos turistai! Jei Amsterdamas rašomas su lietuviška galūne, tai nėra blogai, nes miesto vardo šaknis išliko nesužalota, kaip ir Madridas ir Roma, bet joks prancūzas neatpažins, kas yra "Paryžius" (pasiskolintas iš lenkų), o lenkas neras Warszawos, nes žemėlapyje yra "Varšuva". Kodėl Berlynas rašomas su "Y"? Ar jis tariamas panašiai kaip "blynas"? Net ir mūsų kaimynų sostinė tapo "Ryga", o mes reikalaujame pagarbos ir savo vietovardžiams, ir pavardėms...

Laikas Lietuvai nusikratyti kraštutinio ir beveik fanatiško "fonetizavimo", nes tuo ne tik iki neatpažinimo iškraipomos garsių asmenų pavardės, bet ir vietovardžiai. Ypatingai sostinių pavadinimų žalojimas užgauna savo tėvynės mylinčius kitataučius. "Nedaryk kitam to, kas tau nemėli", sako liaudies išmintis. Reikalaujame pagarbos sau, privalome ją duoti ir kitiems.

Aurelija M. Balašaitienė

Redakcija dėkoja skaitytojams už laiškus. Kviečiame ir kitus skaitytojus parašyti savo atsiliepimus, pasiūlymus, pageidavimus, pastabas.

Draugauja vaikai

UNICEF (Jungtinių tautų vaikų fondas) šiemet pažymi savo 50-metį. Ta proga liepos 15-22 dienomis Fiesoje (Slovėnija) vyko pirmoji tarptautinė vaikų meno stovykla organizuota UNICEF Slovėnijos nacionalinio komiteto. Kurortinėje vietovėje Adrijos jūros pakrantėje, netoli Pirano miestelio, susirinko apie pusšimtis vaikų iš Slovėnijos, Kroatijos, Italijos, Vengrijos, Čekijos, Slovakijos ir Lietuvos.

LM

Lenkų kultūra prieškario Vilniuje

(atkelta iš 5 psl.)

literatai.

1911 m. pagal anglų prerafaelių paveikslus Ruszczycas pleneris inscenizuoja "Grožio sapnus", o Minske surengia paveikslų parodą, kurioje parodo garsų "Nec Mergitur". Toje parodoje jisai ir susipažįsta su fotografu mėgėju, Minsko apylinkių dvarininku Janu Bulhaku ir bemat prikalbina jį persikelti į Vilnių. Ta draugystė pradeda fotografo Bulhako didžiąją karjerą. 1919 metais įkūręs Meninės fotografijos laboratorijas Stepono Batoro universiteto Dailės fakultete, Bulhakas pamažu išgarsėjo kaip žymiausias Rytų Europos fotografas. Jo fotografijų kolekcija, daugiausia architektūros paminklai ir peizažai, kurioje buvo per 10,000 negatyvų, sudegė Vilniuje 1944 m. vasarą.

1913 m. Lenkų teatre, pastate prie Lukiškių, Ruszczycas surengia "Lenkų poezijos inscenizaciją vakarą". Programa tokia: 1. Mickevičius Paryžiuje; 2. Vilniaus universiteto vizija; 3. Wyspianskio "Varšuvietė". Spektaklis buvo kartojamas dvidešimt

penkis kartus ir salė visada prisipildydavo. Reikia dar pridurti, kad per tuos keletą prieškario metų Ruszczycas dar organizavo dailės ir liaudies meno gaminių mugės, piešė afišas, plakatus, knygoms viršelius ir iliustracijas, skaitė paskaitas, rašė straipsnius apie Vilnių.

Jau 1919 m. spalio 11 d. įvyko iškilmingas Stepono Batoro universiteto atkūrimo aktas, o kita dieną buvo atidarytas Dailės fakultetas. Tai jam turime būti dėkingi, kad pagal tradiciją mokslas ir menas susijungė vienoje aukštojo mokslo įstaigoje. Fakultetas gyvavo iki 1940 m., o 1945-aisiais persikėlė į naują būstinę, į Torūnę. Ir naujoje vietoje menai yra susiję su universitetu.

Stepono Batoro universitetą Ruszczycas kuria kartu su jo pirmuoju rektorium Michalu Siedleckiu. Tapęs dekanu, jis ima vadovauti Dailės fakultetui, kuris gauna patalpas senose vienuolyno rūmuose šalia Bernardinų bažnyčios. Į fakultetą iš kitur pasikviečiama garsių menininkų ir

(nukelta į 7 psl.)

LIETUVA - BALTIJOS GRAŽUOLĖ

Pigiausios skrydžių kainos!

Pigiausios kainos viešbučiuose:

LIETUVA, ŠARŪNAS, VILLON ir kt.

Dar pamatysite Kopenhagą, Helsinkį, Vieną, Varšuvą

Dėl skrydžių - prašykite ERIKĄ

Dėl kelionių po Lietuvą ir Europą - prašykite ROBERTĄ

Visi klauskite apie papigintas HERITAGE

TOURS. Nuo 8 iki 15 dienų. \$1175 ir daugiau

UNIONTOURS

245 Fifth Avenue

New York, NY 10016

Tel. (212) 683-9500, 800-451-9511

FAX: (212) 683-9511

ASTAnet: <http://www.astanet.com/get?uniontrs>

PASINAUDOKITE PAPIGINTOMIS KAINOMIS

rudeni ir žiemą, skrisdami į Vilnių ir Rygą!

**Mes taip pat siūlome patogius skrydžius ir keliones
laivu į Karibų salas, Australiją, Aziją ir Europą.**

Dėl daugiau informacijų skambinti:

AIREX TRAVEL AGENCY

382 Broad Ave.

Leonia, NJ 07605

(201) 944-1273 (800) 955-7370 (201) 947-2189

VILTIS (HOPE)

LITHUANIAN RELIEF PARCEL SERVICE, Inc.

368 West Broadway, Boston, MA 02127

TEL.: (617) 269-4455

TIESIOGINIAI SIUNTINIAI IŠ BOSTONO Į LIETUVĄ

- Dabar siuntiniai pasiekia Lietuvą per naują Klaipėdos konteinerių terminalą.
- Greitai ir saugiai jūsų siuntiniai pristatomi gavėjams asmeniškai į namus po visą Lietuvą.
- Visi siuntiniai apdraudžiami. Muitų nėra.
- Minimalus mokestis už persiuntimą yra \$25.
- VILTIS ir toliau tęsia pagalbos siuntinių organizavimo programą - VILTIES DOVANA. Aukotojas gali asmeniškai paremti vargstančią Lietuvos šeimą, Sibiro tremtinį, vienišą žmogų.

Rugpjūčio mėn. pradžioje bus parengtas naujas rudens konteinerių išsiuntimo tvarkaraštis, kurį VILTIES agentūros siuntėjai gaus paštu asmeniškai.

VILTIES įstaigoje siuntinius priimame nuo antradienio iki šeštadienio. Informacijos apie siuntinius ir skubų pinigų pervežimą į Lietuvą prašome teirautis telefonu (617) 269-4455.

VILTIS - LIETUVIŠKA SODYBA

368 West Broadway

So, Boston, MA 02127

(617) 269-4455

DEXTER PARK PHARMACY

Wm. Anastasi, B. S.

77-01 JAMAICA AVENUE
(Cor. 77th Street)

Woodhaven, N. Y. 11421

WE DELIVER

Tel.: 296 - 4130

ECONOMY AIRFARES TO VILNIUS

New York-Vilnius-New York \$799 r.t.

One way to Vilnius \$530

FREGATA TRAVEL

250 West 57th Street, 1211

New York, NY 10107

Tel.: (212) 541-5707

MES SIŪLOME PIGIAUSIAS KELIONES Į VILNIŲ IŠ BET KOKIOS VIETOVĖS AMERIKOJE AR KANADOJE

Ferrante Travel Center

135 Broad Ave., Palisades Park, NJ 07650

(800) 654-2432

(201) 592-8780

Kauno "Ainiai" koncertavo Lemonte ir Chicagoje

Dienraščio "Draugo" vyr. redaktorė Danutė Bindokienė savo raštinėje su Kauno "Ainių" vadovais: Petru Venslovu (dešinėje) ir Jonu Urbonu.

*"Aš grįžtu iš krašto, seno kaip pasaulis,
Iš savo brolių, grynų arių palikuonių..."*

Tokiais žodžiais pradėjo savo pasirodymus Kauno "Ainių" meno ansamblio vadovas aktorius Petras Venslovas Pasaulio lietuvių centre Lemonte ir Jaunimo centre Chicagoje liepos 21 dieną.

"Bočių menė" Pasaulio lietuvių centre turbūt dar nematė tiek daug publikos, kiek jos prisirinko tą sekmadienį po šv. Mišių palaimintojo J. Matulaičio misijos koplyčioje. Žmonių sugužėjo tiek daug, kad didelė dalis turėjo stovėti, o kiti iš kordoriaus sekė koncerto programą, kuri buvo įvairi, lietuviška, už širdies griebianti.

Ansamblio meno vadovo P. Venslovo įžanginiai žodžiai, po to prasmingi intarpai privertė daugelį susimastyti, o taip pat davė progą pasigėrėti šio žymaus Kauno dramos teatro aktoriaus įtaigiu žodžiu. Ansamblio solistai Violeta Sagaitytė (ji Chicagoje jau ne naujokė, nes buvo atvykusi šį pavasarį, kartu su Kauno muzikiniu teatru, "Jūratės ir Kastyčio" operos pastatymui) ir stiprų bei išraiškingą balsą turintis Valentinas Čepkus nedavė progos nuobodžiauti. Didelį įnašą padarė ir kanklininkė Daiva Kimtytė bei kiti šio ansamblio muzikantai, kurie naudojo daugiau negu dešimtį įvairiausių lietuviškų liaudies instrumentų.

Giliai į širdį įlindo šio ansamblio meno vadovo Jono Urbono sukomponuotas kūrinys "Baltų dainos" (beje, jis parašė muziką

ir daugeliui kitų čia atliktų dainų), kuris galėtų tapti savotišku lietuviškų susitikimų himnu. Kamerinė "Bočių menės" aplinka dar šilčiau ir smagiau jungė atlikėjus su publika, kuri susijaudindavo net iki ašarų.

Po neilgos atsikvėpimo valandėlės, "Ainiai" išjudėjo į Jaunimo centrą Chicagoje. Čia jų laukė dar didesnis publikos būrys Didžiojoje salėje. Apie 400 tautiečių vėl sekė kiekvieną akt. P. Venslovo jautrų žodį, ryte rijo solistų dainų bei muzikantų in-

strumentų garsus. Tiek daug įvairių kūrinių čia buvo atlikta, kad sunku būtų bet kurį išskirti, nes visi jie savotiškai įdomūs ir pasigėrėjamą keliantys. Ir netrūko plojimų, pasitenkinimą išreiškiančių šūksmų. Norėjosi, kad koncertas tęstųsi ilgiau, kad ta ypatinga nuotaika, sukelta lietuviško žodžio, dainos ir muzikos, niekada nesibaigtų.

Tačiau po daugiau nei dviejų valandų nuskambėjo paskutiniai akordai. O tada sekė kvietėjų atstovo - Brighton Parko Lietuvių Namų savininkų draugijos pirmininko Viktoro Uтарos padėkos žodžiai, Aldonos Jurkutės bei kitų pasakyti jausmingi sakiniai svečiams, gėlės. Šiltai priimta ir dr. Jono Adomavičiaus atsiųsta finansinė dovana iš ALVUDO, kurią čia perdavė šios organizacijos atstovai.

Reikia dar prisiminti "Ainių" meno vadovo P. Venslovo gražų literatūrinį rečitalį, kuris buvo skirtas poeto Vytauto Mačernio kūrybai atžymėti liepos 19 d. Jaunimo centro kavinėje. Be to, šis aktorius liepos 23-25 dienomis viešėjo Daytona Beach, Floridoje, kur irgi nepraleido progos pasirodyti vietos lietuviams.

Ansamblis dar dalyvavo tradiciniame Brighton Parko apylinkės festivalyje, kuris įvyko liepos 26-28 dienomis Western Blvd., pievoje tarp 43-čios ir 47-tos gatvių. Čia "Ainiai" pasirodė visas tris dienas ir linksmino ne vien tik lietuvius, bet ir kitataučius.

Ed. Šulaitis

Dalis Kauno meno ansamblio "Ainiai" instrumentalistų koncertuoja "Bočių menėje" Pasaulio lietuvių centre.

Ed. Šulaičio nuotr.

Holokaustas Lietuvos mokyklose

Anglų kalba apie Lietuvą, Latviją ir Estiją Rygoje leidžiamas gerai informuotas savaitraštis "The Baltic Times" birželio 13-19 d. laidoje praneša, kad į Lietuvos mokyklų programą bus įvestas kursas apie holokaustą. Derybose su žydų organizacija

Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerijos atstovas R. Jakimaitis pripažino (žinioje panaudotas net stipresnis žodis - "conceded", t. y. "nusileido"), kad Lietuvos mokyklose holokaustas traktuojamas prabėgomis ir kad naujai pataisyta programa šią spraga

išlygins.

Toks sprendimas lygiagrečiai kelia lietuvių genocido, kurį taip pat galima vadinti holokaustu, reikalą Lietuvos mokyklose. Būtų visiškai logiška žydų tautos holokausto istoriją įvesti į bendrąją Lietuvos gyventojų naikinimo istoriją 1940-1991 metų laikotarpiu. Dabar gi ir vėl darosi aišku, kad Lietuvoje sau visokius laimėjimus išsidera visi kiti, bet tik ne lietuvių tautos interesai. Kada Lietuvos valdžia deramai pažiūrės į lietuvių, lietuvių tautos daugumą valstybėje bei už jos ribų?

Birželio mėnesį "Dirvoje", "Darbininke" ir "Drauge" skaitėme šauniai skambančius pranešimus (rašė D. Skučas, L. Rugienienė, J. Ardys, gal ir kiti) apie Lietuvos Respublikos Seimo ir JAV LB-nės komisijos atstovų 1996 m. pasitarimus. Juose buvo plačiai paliesti švietimo reikalai, į kuriuos įeina ir čia minėtos mokyklų programos, Lietuvos mokykloms reikalingi vadovėliai. Jei Lietuvos ministrai jų nemato ar nenori matyti savo akimis, tokioje Seimo - LB komisijoje būtų sveika juos iškelti.

Prieš porą metų nuoširdžiai džiaugėmės Lietuvoje pasirodžiusiais keliais naujais vadovėliais. Lietuvai išeivijos lėšomis taip pat buvo atspausdinta

Sakralinės muzikos koncertas Kretingos bažnyčioje.

V. Kapočiaus nuotr.

Apsnūdusią tautą vėl žadins "Roko maršas"

Po septynerių metų pertraukos grupė entuziastų ėmėsi iniciatyvos atgaivinti visuomeninę kultūros akciją - "Roko maršą per Lietuvą". Klaipėdoje, Kaune, Vilniuje, taip pat periferijoje rugpjūčio 24-31 dienomis vyks dideli roko koncertai ir įvairios improvizacijos prieš prievartą, smurtą, visokias nedorybes, maršo dalyviai apdovanos miestelių bibliotekas knygomis, gamtomis iš leidyklų. Šia proga planuojama atgaivinti populiariausią "perestrojkos" laikų Lietuvos roko

grupę "Antis". Pasak jos lyderio Algirdo Kaušpėdo, nepriklausomoje Lietuvoje "Funkcionierių", "Bedarbių" ir kitų dainų publicistiniai tekstai ne tik nepaseno, bet "net igijo naują kokybę".

Tarp "Roko maršo" organizatorių yra Soroso finansuojamas Atviros Lietuvos fondas. Akcijos tikslas, kaip pažymėjo spaudos konferencijoje fondo direktorius Vytautas Gruodis, - "gaivinti blėstančią Lietuvos žmonių energiją, žadinti visuomenės, o ypač - jaunimo, aktyvumą ir pi-

lietinę atsakomybę, atkreipti dėmesį į skaudžiausias visuomenės problemas". Vilniuje žadama parodyti improvizuotą "kyšių labirintą" per visą Gedimino prospektą - nuo Seimo bent iki Vyriausybės rūmų. "Anties" ansamblio vadovo architekto Algirdo Kaušpėdo sumanyti pirmieji "Roko maršai" (1987, 1988, 1989 metais) rėmė Lietuvos persitvarkymo sąjūdį, protestavo prieš sovietų karines bazes ir karines gamyklas Lietuvoje, propagavo ekologiją.

ELTA

Lenkų kultūra prieškario Vilniuje

(atkelta iš 6 psl.)

ir puikių pedagogų: Jozefas Czajkowski, Wojciechas Jastrzębowski, Benedyktas Kubickis. Iš Vilniaus - Stanisławas Bohusz-Sieńczyk, Bolesławas Balzuckiewicz ir Janas Bulhakas. Į vieną architektūros katedrą skiriamas arch. Juliuszas Kłossas, puikus architektūros žinovas, išleidęs garsų vadovą po Vilnių, kurio trys leidimai buvo tuojau pat išpirti. Tik širdies gėlmėse, iš meilės miestui galėjo gimi puikūs tos knygos pratarmės žodžiai: "Vilnius yra ypač slėpingo būdo. Tarsi išsiskynęs iš pradžių į apylinkes jis išgauna pamažu ir miesto mūrus, o toliau nuo Aušros Vartų koplyčios miestas smelkiasi per lieknus Šv. Onos bažnyčios bokštus, per majestotišką Akademijos arkadų galerijas, per vulkaniškai išsiveržusį kūrų šėlsmą Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, iki pat Šv. Jono ir Dominikonų presbiterijų, kurių siautulinga ir subtili fantastika tiesiog nepranokstama, - iki pat galiūniškai monumentalų Katedros portiko kolonų!"

Ne tik Ruszczycas, bet ir jo aplinka buvo labai veikli. 1922 m. vasarą Fakulteto iniciatyva Vilniuje įvyko aukštųjų meno mokyklų atstovų suvažiavimas, kuriame derinta mokymo programos.

300,000 egz. tiražu A. Šapokos "Lietuvos istorijos" laida. Dabar visas vadovėlių perredagavimo reikalas yra apmiręs.

Klausimas, apie kurį pagalvokite prieš eidami miegoti: kas ir kaip rašys Lietuvos mokykloms vadovėlių apie žydų holokausto tragediją Lietuvoje? Ar po šešerių Nepriklausomybės metų yra bent vienas vadovėlis mokykloms apie lietuvių tautos, Lietuvos piliečių ar gyventojų holokaustą 1940-1991 laikotarpyje? Konkrečiai - ką esame girdę apie holokaustą kursų kitų kraštų mokyklose?

Tai labai svarbus klausimas: apie holokaustus reikia kalbėti, ypač svarbu visapusiškai apie tai kalbėti.

A. Dundzila

Bėgant metams, profesoriai ir dėstytojai keitėsi, jų būrys vis didėjo. Paminėtini tie, kurie, atvykę į Fakultetą, trečiaji bei ketvirtieji dešimtmeti suvaidino svarbų vaidmenį Vilniaus meno gyvenime. Taigi Architektūros skyriuje, kuris, deja, vėliau buvo uždarytas, dirbo Ludwikas Sokolowski ir Ottonas Krasnopolskis, o paskui architektas Janas Borowski, Tapybos skyriuje - Zbigniewas Pronaszko ir Stanisławas Matusiakas, 1925 m. - Ludomiras Slendzinski, kuris tapo prodekanu, o kai Ruszczycas sunkiai susirgo - Fakulteto dekanu. 1928 m. atvyko ir ėmė dirbti Fakultete Tymonas Niesiolowski. Meno istoriją pirmais metais dėstė Jerzis Remeris, po jo Tadeusz Szydlowski, o ketvirtieji dešimtmetį - Marianas Morelowski. Ketvirtieji dešimtmetį Skulptūros skyriui ėmė vadovauti Henrykas Kuna. Tame skyriuje taip pat dirbo Stanisławas Horno-Poplawski. Iš profesorių ir dėstytojų reikia dar paminėti Bronisławą Jamontą, Stefaną Narebską, Kazimierzą Kwiatkowskią, Tadeuszą Gordiszwę ir Piotrą Bohdziewiczų. Aš pats 1929-1935 m. Fakultete skaičiau paminklosaugos ir muziejinkystės paskaitas.

Atskirai paminėsiu Jerzį Hoppeną, kuris 1935 m. tapo adjunktu, o vėliau ir Dailės fakulteto profesoriumi. Jis buvo gimęs Kaune, bet 1921 m. persikėlė į Vilnių ir atgaivino grafikos tradicijas senajame Universitete, ku-

riame nuo 1810 m. iki uždarymo veikė Saunderso vadovaujama graviravimo katedra. Hoppeno piešiniai, daugeliu atvejų inspiruoti meilės paminklams, preciziškai tikslūs, tikrai virtuoziški meno kūriniai, kėlė didžiulį susidomėjimą. 1945 m. Hoppenas tapo Torinės universiteto profesoriumi. Iš vilniškių jo mokinių paminėtinas Dailės fakulteto adjunktas Valentas Romanowiczius, sukūręs puikų Trakų ciklą, Hoppeno asistentas Leonas Kosmulskis ir Krystina Wroblewska.

Stepono Batoro universitetas į katedras kvietėsi žymiausius profesorius, tad labai greitai iškilo visose savo veiklos srityse. Paminėsiu čia lenkų literatūros katedrose besidarbavusius Stanisławą Pigonį, Manfredą Kridlį ir Konradą Gorską. Anuometinėje Lenkijoje buvo penki vienas kitam nenusileidžiantys universitetai: Krokuvos, Varšuvos, Poznanės, Lvovo ir Vilniaus.

Kokie draugiški buvo profesorių ir studentų santykiai man neseniai priminė to fakulteto auklėtinis, tapytojas ir scenografas ukrainietis A. Dikij, dabar gyvenantis Ivano Frankovske (Stanisławowe). 1977 m. birželio 4 d. laiške jis man rašė: "Vilniaus universitete tais metais studijavo įvairių tautybių studentai: lenkai, rusai, baltarusiai, lietuviai, žydai, ukrainiečiai (jų buvo mažiausia), net viena karaimė. Visi gyveno sankaikoje, ir profesoriai, be jokių išimčių, buvo visiems vienodai palankūs".

(Bus daugiau)

Gilios erudicijos Dvasininkui ir nenuilstamam
lietuvių Puoselėtoji

A. + A.

**KUN. DR. VALDEMARUI
CUKURUI**

netikėtai iškeliauvus į amžinąjį Rūpintojėlo prieglobstį, jo broliui - Molėtų klebonui, visiems giminėms, artimiesiems ir Nekalto Prasiėdėjimo seserims reiškiamas nuoširdžią užuojautą ir kartu liūdime. Tėbūna tau lengva brangiosios Lietuvos žemelė!

Irena, Gediminas Vildžiai ir šeima

*Krinta lapai -
krinta skrydžių kainos į
LIETUVĄ*

NEW YORK - VILNIUS - NEW YORK
Rugsėjo - spalio mėn.\$650.00
Lapkričio - gruodžio mėn.\$500.00
Gruodžio 13 - 31 d.\$650.00
Sausio - vasario mėn.\$500.00

Plius mokesčiai

VYTIS TRAVEL
40-24 235 St.

Douglaston, NY 11363
Tel. 718 - 423 - 6161
800 - 77-VYTIS

DARBININKAS

341 Highland Blvd.
Brooklyn, NY 11207

E-mail: 103517.1071@compuserve.com

Redakcija (718) 827-1352
Redakc. FAX .. (718) 827-2964
Administr. (718) 827-1351

Spaustuvė (718) 827-1350
Vienuolynas ... (718) 235-5962
Vyskupas (718) 827-7932
Salė (kor.) (718) 827-9645
Salės adm. (718) 235-8386

Ateitininkų studijų savaitė vyksta pranciškonų vasarvietėje Kennebunkport, ME, rugpjūčio 10 d. - 17 d. Bus ideologinė ir kultūrinė programa. Programa rūpinasi dr. Č. Masaitis iš Thompson, CT. Stovyklos komendantas - dr. Alfonsas Stankaitis iš Hartford, CT. Ruošiamas ir literatūros vakaras. Užsiregistravusių dalyvių yra virš 100. Iš New Yorko apylinkės išvyko: Pranutė ir Petras Ažuolai, Irena ir dr. Juozas Dičpinigaičiai, dr. Leonilda ir Juozas Giedraičiai, Filomena Ignaitienė, Eugenija Minkūnienė, Juzė ir Kostas Norvilai ir kt.

Vysk. Paulius A. Baltakis, OFM, aplankęs lietuvius daugelyje Europos vietovių, rugpjūčio 7 d. sugrįžo į Brooklyną.

Lietuvių Atletų Klubu tradicinis **"Blusų turgus"** šiemet vyks Kultūros Židinyje spalio 5 - 6 dienomis. Kreipiamės į visus geraširdžius aukotojus, prašydami paaukoti nereikalingus daiktus, nes be aukotojų nebūtų įmanoma ši renginį įgyvendinti. Jaunieji atletai yra pasiryžę paaugoktus reikmenis - nuo didžiausios spintos iki mažiausio kavos puodelio - surinkti trijų savaitgių laikotarpyje. Pirmasis toks surinkimas numatytas rugpjūčio 24 - 25 dienomis. Jei kas norite, kad reikmenys būtų paimti šiuo laikotarpiu, prašome skambinti Jankauskų šeimai vakarais: (718) 849-2260. Kitos surinkimo datos bus praneštos vėliau. Dabar yra puiki proga apsivalyti nuo nereikalingų daiktų ir tuo pačiu paremti lietuvišką organizaciją.

K. Kupstaitis (dešinėje) skautų stovykloje.

Prit. sk. **Klaudijus Kupstaitis** iš Sao Paulo, Brazilijos, pakeliui į skautų vadovų lavinimosi mokyklą "Ažuolas" (Michigano valstijoje), buvo sustojęs New Yorke. Jaunuolis gražiai kalba lietuviškai, nors pats prisipažino, kad tik prieš keletą metų pradėjo domėtis ir mokytis lietuvių kalbos. Kas jį taip pozityviai paveikė? Tai lietuvių krepšinio komandos laimėjimai 1992 m. Barcelonos olimpiadoje. Pasisėjęs Amerikoje ir pasisėmęs naudingų žinių Rako skautų stovykloje, Klaudijus grįžo į namus pilnas entuziazmo ir toliau garbingai tarnauti Dievui, Tėvynei ir Artimui. New Yorke Klaudijaus viešnagė rūpinosi Josephina Senken, pati prieš daugelį metų čia atvykusi iš Brazilijos ir sukūrusi gražią lietuvišką šeimą. **V. J.**

Kelionių agentūra Vytis paskelbė nupigintus skrydžius į Lietuvą nuo rugsėjo mėn. pradžios. Žiūr. skelbimą 7-to psl. apačioje.

"VILTIES" siuntinių agentūros atstovas siuntinius vėl priims Brooklyne, Kultūros Židinio kieme, buv. spaustuvės patalpose, rugpjūčio mėn. pabaigoje.

Kun. W. C. Jaskevich, S. J.

Mirė kun. prof. dr. W. C. Jaskievich, S.J.

Liepos 6 d., 9:30 val. vak., Fordhamo universiteto senelių namuose mirė to universiteto ilgametis profesorius kun. Walter C. Jaskievich, kurio tikroji pavardė buvo lietuviška - kun. Vladas Kazimieras Jaskevičius. Palaidotas liepos 9 d. jėzuitų vienuolyno kapinėse Weston, MA. Jis buvo Naujosios Anglijos jėzuitų provincijos narys, bet profesorius New Yorko jėzuitų provincijoje.

Velionis buvo gimęs 1916 m. sausio 27 d. Bostone, MA. 1933 m. baigęs Bostono kolegijos aukštesniąją mokyklą, įstojo į jėzuitų vienuolyną.

1940 m. baigė filosofijos studijas ir Bostono kolegijoje gavo M. A. laipsnį, vėliau Westono kolegijoje gavo Ph. L. laipsnį. Teologijos studijas ėjo Westono kolegijoje ir jas baigė S.T.L. laipsniu. Įšventintas kunigu 1945 m. birželio 16 d.

Amžinuosius vienuolio išadus padarė 1950 m. rugpjūčio 15 dieną.

Baltistiką ir slavistiką studijavo 1947 - 1950 Pennsylvanijos universitete, kur 1951 m. gavo filosofijos daktaro laipsnį. Jis parašė disertaciją apie žemaičių dievus - A Study in Lithuanian Mythology. Jo moksliniam darbui vadovavo prof. Antanas Salys.

1950 - 51 m. jis dar studijavo Sorbonnos universitete Paryžiuje. 1951 - 1952 m. dėstė Bostono kolegijoje, nuo 1952 m. profesorius Fordhamo universitete New Yorke, buvo Rusų studijų vadovas, dėstė rusų ir bažnytinę slavų kalbą, vedė seminarus.

Jo nuopelnu 1957 m. įsteigtas Lituanistikos institutas Fordhamo universitete.

Velionis buvo uolus lietuvis, dalyvaudavo lietuviškame gyvenime, priklausė Liet. Kat. Mokslo Akademijai, lankė lietuviškus renginius, ne kartą buvo ir Kultūros Židinyje.

Jis kartas nuo karto nusiskundavo, kad jo pavardė esanti su lenkinta, bet tokią pavardę esą lengviau ištarti universiteto personalui ir studentams. Bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje, rašė ir "Darbininke". **(p. j.)**

UNION TOURS, 245 Fifth Ave, Suite 1101, New York, NY 10016 išleido keletą spalvotų, gražių katalogų apie keliones po Baltijos kraštus. Labai graži brošiūra yra *The Baltics in Style*, kur aprašoma 11 dienų kelionė. Kitas gražus katalogas vadinasi *Heritage Tours in Lithuania*.

Skambinkite tel. (212) 683-9500.

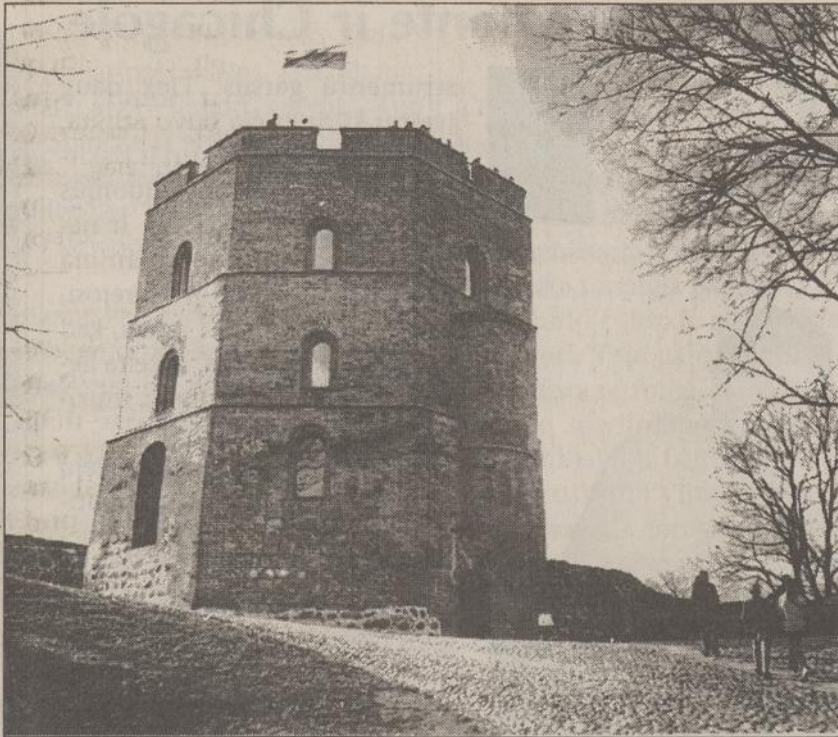
Lietuvos trispalvė Vilniuje

Kai 1919 m. sausio 1 d. vokiečiai kraustėsi iš Vilniaus ir Gedimino pilies bokšte nuėmė savo vėliavą, einantis komendanto pareigas karininkas Kazys Škirpa įsakė adjutantui Petriui Gužui iš Valsybės Tarybos rūmų paimti trispalvę ir skubiai vykti į pilies kalną. Škirpa tuo tarpu iš artilerijos kareivinių, kur buvo formuojama Lietuvos kariuomenė, paėmė septynis žmones garbės sargybai.

Po griežto pareikalavimo, pilies sargas atidarė bokšto duris. Škirpa, Gužas ir savanoris Vincas Steponavičius (vėliau dramos aktorius), užlipę į bokštą, vėliavą stipriai pririšo prie stiebo, ją iškelė ir pagerbė garbės saliotu. Kad neatšakingi elementai vėliavos nenuplėštų, pastatyta garbės sargyba.

Vilniečiai giminaičiai seniau pasakojo, kad kai kurie lenkiškai kalbantys miesto gyventojai nudžiugo, bokšte pamatė lietuvišką vėliavą. Netrukus gavėse pasirodė lenkų legionieriai (daugiausia 14 - 16 m. vaikinai), kurie stabdė praeivius, ieškodami ginklų. Lietuvius karininkus, parodžius tarnybinį pažymėjimą, legionieriai atidavę pagarbą mandagiai praleisdavo. Žinodami, kad prie bokšto yra sargyba, nė nemanė ten artintis. Kadangi lenkų legionieriai, nieko nepranešę, įsibrovė į Vilnių tariamai miesto apsaugai nuo artėjančių bolševikų, Vytauto Didžiojo gimnazijos direktorius Mykolas Biržiška, atstovavęs ir Lietuvos vyriausybei, griežtai protestavo generolui Wejoko, lenkų karių grupės vadui.

Sausio 4 d. netoli Vilniaus įvy-

Vilniaus Gedimino pilis.

V. Kapočiaus nuotr.

ko susišaudymas tarp lenkų le-

gionierių ir bolševikų. Prof. Pau-

lius Galaunė vėliau šių eilučių

autorui pasakojo, kad 1919 m.

sausio 5 d. Šv. Jurgio prospekte

pasirodė tarybinis šarvuotis, kuris

turėjo raudoną vėliavą, ir ją laikė

Galaunės dar iš Petrapilio laikų

pažįstamas K. Rimša, vėliau

žymus medikas, kuris gydė ir Leni-

na.

Lietuvių karinės pajėgos Vil-

niuje tada buvo silpnos, vos 150

- 200 žmonių, kurie nebūtų pa-

jėgę atremti nuo švenčionių ir

Molodečno žygiuojančios gerai

ginkluotos bolševikų masės. Ne-

rasdamas kitos išeities, Škirpa lie-

pė pasiryžti žygiui ir sausio 24 d.,

vadovaujant Gužui, išvykti Lent-

vario kryptimi. Netrukus ten pa-

sirodė ir lenkų legionieriai, kurie

buvo vokiečių nuginkluoti ir nuk-

reipti į Gardine formuojamą ge-

nerolo Ivaškevičiaus lenkų divi-

Darbininkui paremti aukojo

DARBININKO skaitytojai, atsiuntę prenumeratą, prisidėję aukomis laikraščiu stiprinti ir atsilpygine už įvairius patarnavimus ar metinį kalendorių:

Po 30 dol.: A. Grazulis, Clifton, NJ; Lucia Kurkulis, Rochester, NY.

Po 25 dol.: B. Andrašiusnas, Hot Springs, AR; A. V. Staknis, Stuart, FL.

Po 20 dol.: A. Saladžius, Montreal, Canada; V. ir I. Alksnins, Ashford, CT; Br. Nemicas, Wethersfield, CT; A. Aukstikalnis, Hobe Sound, FL; J. Iskauskas, St. Pete Beach, FL; J. Bradūnas, Baltimore, MD; Rimkus & Tutinas, Ellicott City, MD; St. Griežė - Jurgelėvičius, Dudley, MA; J. Vaitkunas, Lenox, MA; T. Aleksonis, No. Falmouth, MA; A. Juskys, Brick, NJ; Maria Darey, Colonia, NJ; V.

Budnikas, Elizabeth, NJ; K. Norvila, Brooklyn, NY; Edith Pávelites, Brooklyn, NY; A. L. Jasaitis, Forest Hills, NY; A. Maculaitis, Valley Stream, NY; J. Belicnas, Woodhaven, NY; E. Liobe, Woodhaven, NY; Al. Burba, Philadelphia, PA; A. Vilgosa, Philadelphia, PA.

Po 15 dol.: Regina Talluto, Ft. Myers, FL.

Po 10 dol.: J. K. Kudukis, Lonton, Ont. Canada; R. Newsom, Los Angeles, CA; L. Kapecas, Hartford, CT; Antanina Spakauskas, Ft. Myers, FL; Rita Durickas - Moore, Largo, FL; Ona Alekna, Miami, FL; V. Milcius, Ocala, FL; Aldona Stasiūnas, St. Pete, FL; Elena Purelis, West Palm Beach, FL; Elena Okas, Baltimore, MD; V. Senuta, Boston, MA; L. & P. Alinskas, Westwood, MA; J.

Dionas, Westfield, MA; Alf. Mikalainis, Franklin, NH; Aldona Pitkunigis, Scotch Plains, NJ; Rūta Jauniškis, Fort Salonga, NY; P. Kalibat, Freeport, NY; Dr. J. Masilionis, Dayton, OH; Bronė Stravinskis, Fairfax, VA.

Po 7 dol.: Cecilia M. Zitkus, Baltimore, MD.

Po 5 dol.: Br. Papsys, Los Angeles, CA; A. & E. Sliogeris, Marlboro, CT; J. A. Jalinskas, W. Hartford, CT; A. Grabauskas, St. Pete Beach, FL; A. Liutkevičius, Norwood, MA; J. Kurilavicius, Linden, NJ; V. Morkunas, Woodhaven, NY; Audronė Pakstys, Great Falls, VA.

Kiekviena auka yra didelė pagalba DARBININKUI. Laikraščio ateitis, tuo pačiu ir lietuvių išieivijoje priklausau nuo aukotojų dosnumo. Vien iš prenumeratos nebūtų galima išsilaikyti.

Nuoširdžiai dėkojame.

Darbininko administracija

Knygos - geriausia dovana laisvalaikiui

Lietuvių - anglų kalbų žodynas. B. Piesarskas, B. Svecevičius. 512 psl., kietais viršeliais. Turi apie 27,000 žodžių. Kaina 15 dol. Persiuntimas 1,50 dol.

Anglų - lietuvių kalbų žodynas. V. Baravykas. 590 psl., kietais viršeliais. Turi apie 30,000 žodžių. Kaina 15 dol. Persiuntimas 1,50 dol.

Lithuanian Cookery. Autorė Izabelė Sinkevičiūtė. 1993 m. išleista 5-ji laida šios populiariausios lietuviškų valgių virimo knygos anglų kalba. Labai tinkama dovana lietuviškai nekalbantiems. 328 psl. Kaina 15 dol. Persiuntimas 1,50 dol.

"Lithuania 700 Years", angliškai parašyta knyga yra geriausia dovana Jūsų amerikiečiams draugams. Ji supažindina su Lie-

tuvos senove, jos spalvinga istorija, nepriklausomybės laikotarpiu, okupacijomis ir rezistencija. Tai garsių lietuvių istorikų ir politikų straipsnių rinkinys. Knyga redagavo dr. Albertas Gerutis. Į anglų kalbą vertė Algirdas Budreckis; 456 psl. Kaina 25 dol., įskaitant ir persiuntimą. **"Tautos sukilimas 1941"**, pirmoji dalis "Be šūvio". Autorius Pilypas Narutis, pats organizavęs sukilimą, aprašo savo kartos pastangas aršioje lietuvių tautos kovoje su okupantais atgauti laisvę. Apima laikotarpį nuo 1940 m. iki 1941 m. birželio 23 d. Knyga turi 404 psl., puikiai išleista. Spalvotas viršelis - A. Sutkuvienės. Kaina 17 dol. Persiuntimas 1,50 dol.

"Vidurnakčio sargyboje" II.

Adalbertas, kurį čekai vadina Vojteku, lenkai - Wojceku o vengrai - Bela, buvo antrasis Prahos vyskupas, įkūręs Brnovos abatiją šalia Prahos ir Panonholmos abatiją Vengrijoje. Misionieriaus Lenkijoje ir Prūsijoje, buvo pagonių prūsų nužudytas netoli dabartinio Elblongo miesto.

Autorius Vytautas Vaitiekūnas. Išleido "I Laisvę" fondas 1994. Tai Vytauto Vaitiekūno raštų antrasis tomas. Redagavo Antanas Sabalis. Suskirstyta į 5 skyrius. 374 psl. Kaina 10 dol. Persiuntimas 1,50 dol.

Knygos gaunamos rašant:
Darbininkas
341 Highland Blvd.
Brooklyn, NY 11207

SKELBIMAI

Moterims siūlomi darbai amerikiečių šeimose. Turi susikalbėti angliškai, mėgti vaikus, žinoti namų ruošos darbus. Patikima agentūra. Telef. (516) 37-7-1401. **(sk.)**

Amerikietė ir jos šeima nori išmokyti lietuvių kalbos. Pažaduoja igudusios mokytojos ar mokytojo. Dėl daugiau informacijų skambinti (914) 763-6033. **(sk.)**

Kerpu, šukuoju, darau cheminį ir pusmetinį sušukavimą. Teikiu konsultaciją dėl plaukų priežiūros. Kerpu plaukus vyrams, moterims ir vaikams. Pagal pageidavimą, galiu aptarnauti klientus ir namuose. Paslaugų kainos žemesnės už amerikietiškas. Dirbu visą dieną. Regina Savickaitė-Bork, 84-20 96th St. Woodhaven, NY 11421. Tel. (718) 805-3612. **(sk.)**

PINIGAI PERVEDAMI Į LIETUVĄ. Siuntiniai, maisto siuntiniai, komercinės siuntos laivu arba oro paštu - **air cargo.** TRANSPAK, 2638 W. 69th Street. Chicago, IL 60629. Telef. (312) 436-7772. CONNECTICUT valstijoje (203) 232-6600. **(sk.)**

"Lietuvos aidas", patriotinės minties, plačios informacijos dienraštis, daugiausiai skaitomas išeivijos lietuvių, dėl daugiau kaip dvigubai pabrangusio pašto, buvo priverstas pakelti metinę oro paštu prenumeratą iki \$130 nuo 1994 m. rugpjūčio 1 d. Čekį \$130 rašyti "Lietuvos aidas" vardu ir siųsti JAV igalio-tiniui adresu: Bronius Juodelis, 239 Brookside Lane, Willowbrook, IL 60514. Tel. 708 986-1613.

"Darbininko" administracija prašo skaitytojus nuolat atkreipti dėmesį į lipinukę ant laikraščio pažymėtą jūsų prenumeratos pasibaigimo datą EXP. Mieli skaitytojai nuoširdžiai prašomi laiku pratęsti prenumeratą ar sumokėti atsilikusį mokestį.

Kretingos pranciškonų labdaros valgyklai, kuri buvo aprašyta DARBININKO Nr. 29, aukojo:

Kun. Vytas Memėnas, Frankfort, IL - 100 dol.

Mrs. Jadvyga Vilimienė, Ridgewood, NY - 5 dol.

Norintieji prisidėti prie šios valgyklos išlaikymo, prašomi aukas siųsti:

Franciscan Fathers
361 Highland Blvd.
Brooklyn, NY 11207.

Pažymėkite, kad tai jūsų auka Kretingos vienuolyno labdaros valgyklai.

ATLANTA Import Export, Inc., siuntinių į Lietuvą persiuntimo bendrovė, siuntinius vėl priims rugpjūčio 17 d., šeštadienį, nuo 12 val. iki 1 val. popiet Kultūros Židinio kieme. Dėl informacijų skambinkite tel. **(914) 258-5133.**

JAV LB Tarybos Ekonominių Reikalų komisijos pirm. Kęstutis K. Miklas savo vizito metu Vilniuje susitiko ir su JAV ambasadoriumi Lietuvai James Swihart.